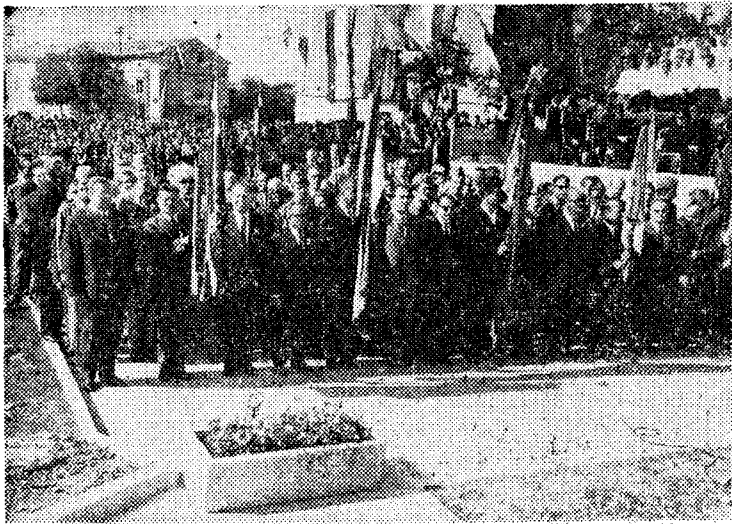

Partizansko zborovanje v Hrpeljah-Kozini

Množica borcev in domačinov iz Kozine ter okolice se je zbrala na proslavi obletnice ustanovitve Istrskega odreda

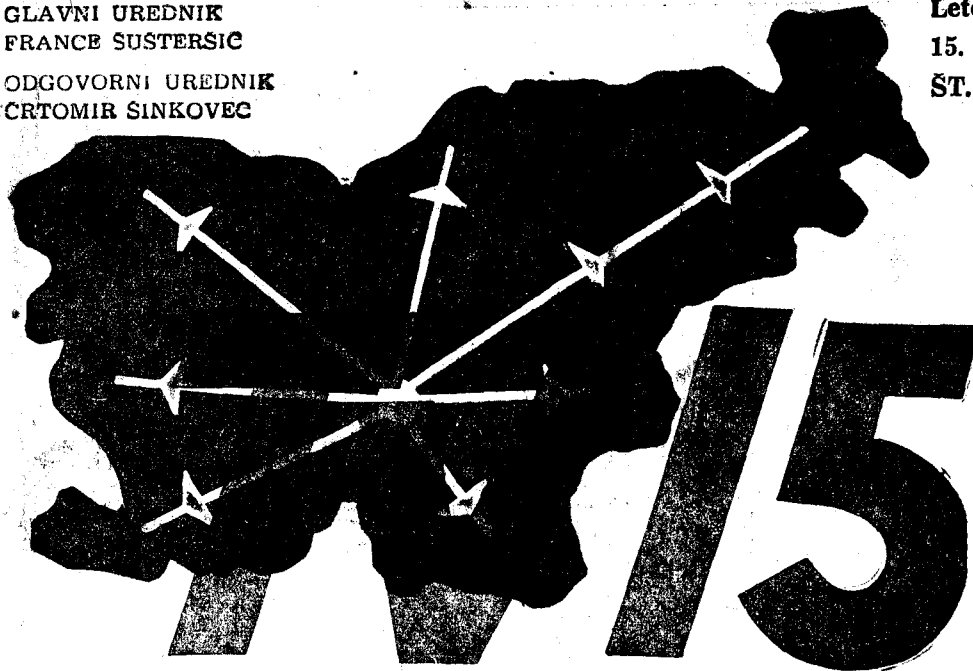
Sestega oktobra 1968 je bila v Kozini proslava 25-letnice splošne vstaje za območje Pivke, Brkinov in Istre ter ustanovitve Istrskega odreda in istrskega vojnega področja. Praznovanje se je pričelo z otvoritvijo razstave »Istrsko-brkinsko območje med NOB« v Hrpeljah. Iz šestih občin so se nato napotili taborniki po partizanskih poteh na Slavniki, kjer je bil zlet primorskih tabornikov. V Kozini pa je bil zvečer 5. oktobra partizanski miting, ki so ga izvedli igralci Goriškega gledališča. Nedeljske proslave ter odkritja spomenika so se poleg prebivalcev območja Brkinov in Slovenske Istre ter domačinov udeležili tudi borci Istrskega odreda, partizani in politični delavci, ki so med vojno delovali na tem območju in delegacije italijanskih partizanov.

Več kot 160 pevcev iz Koprar, Ilirske Bistrice, Postojne, Divače in Trsta je skupno z godbama iz Divače in Sežane s pesmijo »Vstajenje Primorske« pričelo proslavo. Nato je podpredsednik republiške skupščine dr. Jože Brilej orisal velik delež tamkajšnjega prebivalstva ter njihov boj proti fašizmu. Na razpustu proti Reki, Kopru in Trstu je nato predsednik RO ZZZ NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka odkril spomenik, ki simbolično ponazarja plamen upora ter skupni boj slovenskih, hrvatskih

in italijanskih partizanov na tem območju in je delo dipl. ing. arch. Ludvika Tumorja. Tovariš Leskošek je nato v imenu predsednika Tita izročil Istrskemu odredu odlikovanje »Red bratstva in enotnosti z zlatim vencem«. Predsednik republike je to partizansko enoto odlikoval za njeno junaško pot med NOB. S svečane proslave so mu poslali pozdravno pismo, v katerem mu zadržujejo, da znajo ceniti svobodo ter pridobitve ljudske revolucije ter da ne bodo nikomur dovolili, da jim te pridobitve vzame.

Po slavnosti, ki so jo zaključili pevci ter godba na pihah, se je razvilo pravo partizansko srečanje. Mnogo borcev se je napotilo v razne vasi na Krasu, na katere jih vežejo nepozabni spomini ter da še enkrat obiščejo ljudi, ki so jim med NOB pomagali. M. Brus

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIC
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Leto VI
15. X. 1968
ST. 41

Ob napisu v Šeškovem domu

Zgodovinska dvorana v Šeškovem domu v Kočevju... Vse je prenovljeno, vse se blešči, le mnogi izmed nekdanjih odposlancev so osiveli, se zgrbili. Pač leta, ki jih je preteklo petindvajset od tistih časov, ko so se tam zbrali, da bi sprejeli sklepe o svoji in svojih otrok prihodnosti...

Le ena reč je ostala taka, kot je bila. Napis z rdečo barvo nad odrom »Narod si bo sodbo pisal sam«. Ohranili so ga in prav so naredili, saj ta kratki stavek pomeni vodilno načelo večine nas, smernico za naše delo in razvoj.

Restavraterji pa so sklenili ohraniti še nekaj v zvezi z napisom, sledove krogel iz domobranskega orožja. Neznani vojak — morda jih je bilo tudi več — je dal duška svoji jezi nad partizani. Potem ko se je v Kočevju po nemškem vdoru naselila posadka in ostala v njem do konca vojne, je kdove katera njihova enota najbrž stanovala v tej dvorani; takrat je nekdo streljal na »bogokletno geslo«.

Ubogi hlapec je s tem protestiral, da bi mu kdo poskušal dati pravico soditi o svojih koristih, delati po svoji glavi. Hotel je povedati: ne, narod si sod-

be ne bo pisal sam, drugi mu jo bodo, ki so za to poklicani, izbrani, določeni. Naše delo je ubogati, služiti in nič razmišljati, saj to delajo za nas naši voditelji...

Od tistih časov, ko je neznan domobranec s strelji na geslo o demokraciji izpričal svojo omejenost, je preteklo dosti vode in marsikaj se je na svetu spremenilo. Vodilna fašistična država Nemčija je doživela neslaven konec, z njo pa vsaj na splošno tudi miselnost, da je demokracija nekaj slabega, da pomeni brezvladje in zmedo in da ima jo pravico odločati samo močni ter brezobzirni. Celotno nekdanji zagrizeni zagovorniki »enega vodje, enega naroda in ene države« so se prelevili v »demokrate«, ki delijo nasvete o demokraciji. Z njimi vred tudi del naših emigrantov na vse kriplje poskušajo prepričati svet in zlasti svoje rojake, kako so bili

oni vedno za demokracijo in proti komunistični diktaturi. Toda kdo naj jim verjame, ko se spomni, da jih ni bilo prav nič sram sodelovati s sovražnikom in politiki s svojimi rojaki tuja taborišča, mnoge pa pobiti s tujim orožjem. Tudi zdaj bi brez pomisleka poklicali na pomoč tuje čete, če bi jim kazalo, da bodo tako prišli na oblast.

Ikrafti pa imamo tu in tam opraviti z miselnostjo, ki se od prve vsaj na videz razlikuje: najbrž bi videli na vsakem koraku lepa in zveneča gesla o demokraciji, enakopravnosti, bratstvu itd. Toda pri geslih bi tudi ostalo, morda bi imeli le nekaj okrnjenih nesvarnih pravic. Drugače pa bi nam bilo dovoljeno, da enkrat na štiri leta lahko glasujemo za »uradnega« kandidata, ki bi ga izbrali nekje na širini stenami. Če bi ga pa črtali, bi se nam znalo zgo-

dit, da bi nas poklicala na odgovornost vsemogočna policija. O tem, kako gospodari najmanjša trgovina ali gostilna, bi odločali vsaj na okraju, če ne v republiki ali zvezi. In vsi »izbrani« bi bili nedotakljivi, nezmotljivi, nezamenljivi, najpametnejši in sploh naj-naj... Časopisi bi imeli objavljati samo uradna poročila, izjave voditeljev, govore z raznih plenimov... Skratka, bilo bi tako, kakor je v več evropskih deželah, tudi v naši sosesčini, kar nam pa ni najmanj ni všeč, čeprav se ne strinjamo z vsem, kar je zdaj pri nas...

Zato pa morda biti ljudstvo neprestano na straži, da nam ne bi samozvani »zaščitniki« izvili oblasti iz rok in spremenili Cankarjevo geslo, zapisano na začetku tega stoletja, v prazne besede.

Mile Pavlin

BESEDE IN DEJANJA

Računi na slabih nogah

V letu 1967 je znašal uvoz vajenega materiala okoli 240.000 ton in če verjamemo informaciji Zdrženja jugoslovanskih železnic iz letošnjega marca, je ta uvoz zmanjšal dohodek železnic za več kot 20 milijard S-dinarjev — medtem ko je znašala razlika v cenah, ki je nastala zaradi nižjih cen pri uvozu teh proizvodov in nizke cene v najboljšem primeru komaj milijard.

Gospodarski vestnik, 4. X. 1968

Po starih zgledih...

Po najnovejših podatkih zveznega zavoda za statistiko so poprečni dohodki Jugoslovana, zaposlenega v družbenem sektorju, v juliju znašali 907 dinarjev. To poprečje je v prvem polletju znašalo 830 dinarjev.

Po naši »stari tradiciji« so v agospodarskih dejavnostih v juliju (poprečno 103 dinarjev) zaslužili več kot v gospodarskih (poprečno 886 dinarjev). Tudi v prvem polletju je bilo podobno sorazmerje: poprečje za negospodarsko 985 dinarjev, a za gospodarsko 800 dinarjev.

Politika, 6. X. 1968

Vse več mladih v ZK

Vsak dan prihajajo vesti o številnih mladih ljudeh, ki se vključujejo v ZK. Vsi smo navedse zadovoljni. Nikoli po vojni ni bilo takšnega navdušenja za ZK kakor danes. Doslednost, načelnost, internacionalizem in humanizem ZK v uči najnovejših dogodkov, zlasti pa resolucija desete seje CK, so globoko odjeknili po vsej naši državi, za tudi daleč zunaj nje.

Komunist, 4. X. 1968

Izobraženci kot tovarniki...

Na območju beogradske občine Zvezdara je registriran 401 privatni tovarnik avtomobil, a samo 80 lastnikov ima dovoljenje za prevoznikstvo. Med lastniki teh vozil so zdravniki, inženirji, igralci, uslužbeni... Reklo bi se, vsi sami »prevozniki«.

Politika ekspres, 5. X. 1968

Stanovanja za vnuke

Radovan Makić, generalni direktor službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije, je na posvetovanju direktorjev podružnic reklet: Neka delovna organizacija je dajala kredit za gradnjo stanovanj z 20- do 30-letnim odpisnim rokom, toda prvi obrok se vplača šele 1. januarja leta 2000. To pomenja tridesetletno brezplačno izkoriščanje kapitala...

Politika ekspres, 2. X. 1968

Zvezni izvršni svet je razpravljal o invalidninah

Zvezni izvršni svet je 9. oktobra na svoji seji pod vodstvom Mike Spiljka obravnaval tudi nekatere aktualne probleme borcev in sprejel več predlogov, ki zagotavljajo boljše in popeljnejše varstvo družinam padlih borcev. S temi ukrepi se bo zboljšal materialni položaj vdov, otrok in staršev umrlih invalidov prve skupine in tistih invalidov druge skupine, ki so imeli dodatek za nego in tujo pomoč. Nadalje so obravnavali tudi zvišanje družinske invalidnine tistih vdov in staršev padlih borcev, ki se sami preživljajo. Le-te naj bi se sedaj zvišale za 50 odstotkov na 150 dinarjev. ZIS je razpravljala o sedanjih stopnjah osebnih invalidnin in je pri tem ugotovila, da zaostajajo glede na gospodarska gibanja in na osebne dohodka, če vzamemo za osnovo 1. 1959. ZIS prav tako sodi, da je treba rešiti tudi vprašanja v zvezi z invalidskim dodatkom, ki so v pristojnosti republik.

Razvrednoteno delo

Na Koprskem imajo še eno kmečko delovno zadruzo. V njej je šest kmetov, ki stalno vpisujejo dohodka in izdatke. Lani so zaostali ugotavljali, da je mesečni dohodek na vsakega člana znašal 10.000 starih din. Čeprav so delali 12 do 14 ur na dan, je zaslužil mesečno vsak le 25.000 starih dinarjev. Račun jim je pokazal, kako manjvredno je njihovo delo. Kmečki glas, 10. X. 1968

Izvoz na konju

V avgustu smo izvozili iz Slovenije po vrednosti za 25% več blaga kot v juliju. Povečanje je bilo tudi glede na lanski avgust, saj smo letošnji izvozili kar za 49% več kot lani v tem mesecu. Gospodarski vestnik, 8. X. 1968

Za nami je proslava petindvajsete obletnice zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. Uradni del proslave so opisali skoraj vsi časopisi. Manj je bilo izjav udeležencev, čeprav so po svoje zelo zanimive in spontano ponazarjajo duha tistega časa. — O svojih vtisih na zboru so spregovorili našemu sodelavcu trije udeleženci:

KATARINA STEPAN, kmetica iz vasi Ravnaci, metliška občina:

»Teško bi rekla, česa se najbolj spominjam s kočevskega zbora. Morda najmanj pomembne in značilne podrobnosti: kako smo se s Suhorja z vozmi peljali do Koprivnika na Kočevskem in ves čas prepevali na ves glas. Posebno se spominjam pesmi o zaljubljenem dekletu in vojaku, ki stoji na straži.

Bila sem predsednica vaškega odbora OF in so me kot tako izvolili domačini. Morda me je najbolj ganilo to, da sem se kot preprosta kmečka žena udeležila takega pomembnega dejanja kot je zborovanje predstavnikov vseh Slovencev.

Zdaj imam majhno pokojnino, obdelujem kmetijo, hči je poročena. Ne godi se mi slabo, pomagajo mi prijatelji in sosedje. Mož je kmalu po poroki odšel v Ameriko in tamkaj umrl, tako da sem že 40 let vdova.

ANTON PELKO-VINE, doma iz Podturna pri Dolenjskih Toplicah, zdaj upokojenec v Kranju:

»Bil sem izvoljen kot delegat Levstikovih brigad, ki je bila takrat, ko je bil kočevski zbor, na položajih pri Podlipoglavu. Do Ribnice sem potoval na konju in dobro se spominjam, kako smo poskakali s konji in svignili v grmovje, ko so brneli

nad nami nemška letala. Od Ribnice do Kočevja sem potoval s kamionom.

Najbolj mi je ostala v spominu Ivančičeva mati, ki je na zboru dejala, da je izgubila štiri sinove in bi jih dala še več, če bi jih imela. To me je ganilo in presunilo bolj kot vse drugo, čeprav me je ves čas zbora spreletaval srh od navdušenja, ko sem poslušal in gledal, kaj se dogaja. To je bila velika manifestacija naše moči, prvi znak naše zmage.

IVAN FAJDIGA iz Sodražice, zdaj uslužbenec republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije, živi v Ljubljani:

»Takrat ko je bil kočevski zbor, sem bil sekretar okrožnega odbora OF za Ribnico, izvolili pa so me v Sodražici. Zbrali smo se v Ribnici in se odpeljali v Kočevje z avtom.

Morda je bil zbor za koga, ki se prej ni udeleževal političnega dela tako stalno in temeljito kot jaz, pomembnejši dogodek. Zame je bil samo ena izmed manifestacij na naši poti, resda največja in najpomembnejša. Na zbor sem prišel iz kipeče delovne vneme, ko smo dejansko noč in dan »ska-

kali« okoli in urejali raznovrstne zadeve.

Bil sem izvoljen tudi v Slovenski narodnoosvobodilni svet.

Na zboru sem si najbolj zapomnil pokojnega Kidriča. Prej sem ga videl le enkrat ali dvakrat, na zboru pa se mi je vtisnil v spomin tako, da ga tudi v tisoč letih ne bi pozabil, če bi doživel.

ENOTNO GESLO OD LJUTOMERA DO ŠEMPASA

ZEDINJENA SLOVENIJA

Prireditve ob 100-letnici Ljutomerskega tabora, ki se je bil zbral prvi izmed vseh taborov na Slovenskem, so se končale. Osrednji odbor za pripravo proslave v Ljutomeru je priredil vrsto razstav. V Ljutomerskem domu kulture je bil dvodnevni simpozij slovenskih zgodovinarjev o taborskem gibanju na Slovenskem in o splošni zgodovini Ljutomera; spominskega slavlja v Ljutomeru pa se je udeležilo preko 30 tisoč ljudi.

Tudi v Šempasu bodo proslavili obletnico svojega tabora, ki je bil 18. oktobra 1868. Kakor nam sporoča dopisnik Ciril Zupanc iz Nove Gorice, bodo prireditve ob obletnici tega tabo-

ra 18., 19. in 20. oktobra. Med drugim bodo v Novi Gorici odkrili spomenik dr. Karlu Lavriču, buditelju primorskih Slovencev, na Veliki Otavi pri Ozeljanu pa spomenik Šempaskega tabora.

Tabori pomenijo v slovenski zgodovini gibanje kmečkega ljudstva in drugih množic, zlasti mladine, za njihove narodne pravice. Radikalno so se uprli tradicionalni politiki takratnega konservativnega vodstva okorelih meščanskih slovenskih pravikov, ki so se zadovoljevali v »skrbj za svoj narod« z drobnimi mize avstroogrške monarhije. S tabori so v politično areno stopile slovenske množice, kar do takrat ni bilo v navadi.

Prvič v svoji zgodovini je bilo slovensko narodno gibanje stvar tako širokih množic: tabori so jih mobilizirali na desetisoče.

Taborska akcija je zopet oživila geslo zedinjene Slovenije, proglašeno v revoluciji leta 1848. Zahteva po lastni državnosti je vrela iz najširših ljudskih množic; uresničena je bila šele v NOB.

»Doba taborov pomeni vrhunec slovenskega liberalizma. Četudi nima ta akcija pečata izključno liberalistične prireditve, je vendarle z vsem svojim potekom ugotovila popoln polom politike konservativnega vodstva. Tabori so proklamirali novo orijentacijo slovenske politike, ki je bila direktno izzvana z dualizmom, orijentacijo na

bratstvo in vzajemno pomoč južnoslovanskih narodov v skupnem boju proti nemško-madžarskemu pritisku. To je bil nedvomno velik korak naprej v naši politiki, prvi poskus, da bi se slovensko narodno gibanje otreslo svojega reakcionarnega črno-zoltega »zaveznika«. Prav v tem je največji pomen taborov.« (E. Kardelj, Razvoj slovenskega narodnega vprašanja)

Nobena od slovenskih meščanskih struj, ne liberalna, ki je v dobi taborov izdala slovenske množice, ne klerikalno-konservativna, ni bila nikdar zmogla dati slovenskemu narodu vodstvo na poti do nacionalne osvoboditve. Sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja sta se celo sporazumeli ter v sodelovanju z avstrijskim dvorom padli po ljudeh, kate-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Nikežičevi pogovori v OZN. — Šef jugoslovanske delegacije na 23. zasedanju generalne skupščine OZN državni sekretar za zunanje zadeve Marko Nikežič se je sestal z zunanjimi ministri nekaterih držav, ki se udeležujejo zasedanja. Z zunanjim ministrom ZAR Riadom se je pogovarjal o razmerah na Srednjem vzhodu. Sešel se je tudi s Čaglayangilom, Manesucjem in Jar-ringom.

Waldheim o sodelovanju s Slovenijo. — Avstrijski zunanji minister dr. Waldheim je izjavil, da »ničesar ne preprečuje«, da ne bi kmalu sklenili pogodbe o tesnejšem gospodarskem sodelovanju med trgovinskima zbornicama Slovenije ter Koroške, Stajerske in Gradišanske. Dodal je, da je to eden od rezultatov uradnega obiska predsednika Jonasa ter pogovorov s predstavniki IS skupščine SRS.

Bo Mednarodna banka dala 110 milijonov? — Zvezni izvršni svet je predložil Mednarodni banki za obnovo in razvoj program za gradnjo prvih velikih avtocest v Jugoslaviji in hkrati zahteval posojilo v višini 110 milijonov dolarjev. Ta problem obsega gradnjo avtomobilskih cest širine 28 metrov in tudi cest prvega reda, ki bi se prepletale po vseh republikah.

Pogajanja Moskva—Praga v težavah. — Po Moskvi krožijo glasovi, da so sovjetsko-čehoslovaška pogajanja zašla v težave. Kljub temu pa naj bi češkoslovaška stran v zameno za vse ogorčenje zaradi invazije na Češkoslovaško. Obtožnica obtožuje demonstrante, da so na Rdečem trgu v vzkliki in drugimi akcijami, ki žalijo dostojanstvo sovjetskega človeka, pritegovali pozornost mimoidočih.

Moskva: proces proti demonstrantom. — V Moskvi sodijo petina od devetih udeležencev demonstracije, s katero je skupina intelektualcev in delavcev 25. avgusta letos izrazila svoje ogorčenje zaradi invazije na Češkoslovaško. Obtožnica obtožuje demonstrante, da so na Rdečem trgu v vzkliki in drugimi akcijami, ki žalijo dostojanstvo sovjetskega človeka, pritegovali pozornost mimoidočih.

Albanski obisk LR Kitajski. — Albanska državno-partijska delegacija je v Pekingu dobila zagotovila, da se je Kitajska pripravljena bojevati za Albanijo z ramo ob rami in da ji bo nudila vsa potrebna pomoč. Kitajska je močno podprla albanski izstop iz varšavskega pakta ter celotno zadržanost Albanije po okupaciji ČSSR. Govorili so tudi o medsebojnih stikih vojskarskih sil obeh držav.

Nepričakovani razgovori ZRN—ZSSR. — V New Yorku sta se na sedežu OZN sestala zunanja ministra Zvezne republike Nemčije in Sovjetske zveze. Do sestanka je prišlo na sovjetsko pobudo. To je bil prvi sestanek zunanjih ministrov obeh držav po letu 1962. Zunanja ministra sta se pogovarjala o dobro znanih vprašanjih glede Nemčije in Evrope. Sestanek vzbuja upanja na se podobna srečanja.

Pogajanja Hanoi—Washington. — Mirovna pogajanja med Severnim Vietnamom in ZDA v Parizu niso tudi tokrat, na 25. seji, prinesla nič novega. Vodja vietnamske delegacije Thuy je dejal, da ima Johnson še vedno dovolj časa in potrebno oblast, da ustavi bombardiranje in druga vojaška dejanja zoper DR Vietnam ter da odpre pot pravični politični rešitvi vietnamskega problema.

Vojaški udar v Panami. — V Panami so izvedli vojaški udar, ki ga je organizirala junta pod vodstvom podpolkovnika Omarja Torrijosa. Strmoglavljeni predsednik Arias je zbežal v cono Panamskega prekopa, ki je pod ameriškim nadzorstvom. Nacionalna garda je prevzela oblast v vsej panamski državi. Torrijos je izjavil, da s prevzemom oblasti želi rešiti deželo diktature.

Vojna v Biafri se nadaljuje. — Državljska vojna v Biafri se nadaljuje v veliko presenečenje Londona, kjer so še pred nekaj tedni trdili, da so laškoče čete pred popolno zmago. Britanija je namreč eden glavnih dobaviteljev orožja zvezni vladi. V Lagos pošilja orožje tudi Sovjetska zveza. Odpor sil Biafre se je okrepil in prodiranje federalnih čet je začelo ustavljeno.

Humphreyjevi predlogi o miru. — Podpredsednik ZDA Hubert Humphrey je predlagal, naj bi se voditelj ZDA in ZSSR vsako leto sestajali ter tako zagotovili, da bi njihova »strašna sila« koristila miru. Predlagal je tudi načrt šestih točk o Srednjem vzhodu ter se zavzel za potrpežljivo iskanje poti za spoznavanje z LR Kitajsko. Zavzel se je tudi za zmanjšanje konfrontacije ZDA in ZSSR na Srednjem vzhodu.

Neuspel vojaški udar v Saigonu. — V Saigonu so uradno poročili, da so preprečili poskus vojaškega udara proti vladi predsednika Nguyen Van Thieuja. Vseh 800 tisoč vojakov in oficirjev južnovietnamskega režima je v stalni pripravljenosti. Na vietnamskih bojiščih so najhujše bitke v demilitarizirani coni. Ameriški bombniki »B-52« napadajo Južni Vietnam tudi ponoči.

Mulecie usmrčen. — Kongovska vlada je sporočila, da so usmrtili enega od voditeljev upora v kongovski pokrajini Kivi leta 1963/64 in idejnega naslednika Lumumbe. Mulecieju so sodili kot vojnemu zločincu. Predsednik Mobutu je dejal, da zanj ne velja akt amnestije za politične jetnike. — Kongo-Brazzaville je zato pretrgal diplomatske odnose s Kongom-Kinshasa.

Srečanje Wilson—Smith. — V Gibraltarju sta se pogovarjala britanski premier Harold Wilson in rodezijski samodržec Ian Smith. Funkcionarji so povedali, da so bili pogovori »težavni«. Prepovedana afriška nacionalna unija Rodezije je pogovor obsojala; njen predstavnik je dejal, da se iz njega rodi le slabo, kar so si Britanija in belci v Rodeziji edini glede izkoriščanja črncev.

Johnsonov »da« za »phantome«. — Predsednik ZDA Johnson je po napotkih kongresa ukazal sekretarju za zunanje zadeve Deanu Rusk, da se začne pogajati z Izraelom o prodaji ameriških modernih reaktivnih bombnikov-lovcev tipa »phantom«. Doslej je bil Johnson proti prodaji. Zaenkrat še ne vedo, zakaj se je premislil; morda zaradi novih ameriških ocen položaja.

Na zadnjem sestanku III. oddelka osnovne organizacije ZK Vodovodni stolp v Kranju, ki je med najmočnejšimi organizacijami v občini, je bil tudi predlog za izključitev treh članov, ki že leto in več ne hodijo na sestanke in ne plačujejo članarine. Prvi diskutanti so se s tem popolnoma strinjali, saj je to edina pot, ki jo je potrebno resneje uveljavljati za utrjevanje organizacije sploh. Konec konca pa ni kaj — s tem so se že sami izključili.

Toda razprava je oživela v drugi smeri, ko je eden izmed navzočih povedal, da so vsi trije borci NOV in eden izmed njih celo dokaj delaven v krajevni organizaciji ZB. S tem pa se je stvar postavila drugače. Predsednik je prevladovali stališče, da se je potrebno s prizadetimi lepo in tovariško pogovoriti, preden bi jih črtali iz članstva. Stičišče je bilo tudi, da bi bilo potrebno dopuščati milejša merila do nekaterih starejših, bolnih in upokojenih borcev, bodisi za sestanke kakor tudi pri članarini. Največ pomislekov je bilo okrog sestankov in vzrokov, zakaj je nekdo aktiven drugje, v tem primeru pri ZB, in pasiven pri ZK. Eden izmed diskutantov je menil, da je potrebno iskati

OB TABORNEM OGNJU

Na zadnjem sestanku III. oddelka osnovne organizacije ZK Vodovodni stolp v Kranju, ki je med najmočnejšimi organizacijami v občini, je bil tudi predlog za izključitev treh članov, ki že leto in več ne hodijo na sestanke in ne plačujejo članarine. Prvi diskutanti so se s tem popolnoma strinjali, saj je to edina pot, ki jo je potrebno resneje uveljavljati za utrjevanje organizacije sploh. Konec konca pa ni kaj — s tem so se že sami izključili.

Toda razprava je oživela v drugi smeri, ko je eden izmed navzočih povedal, da so vsi trije borci NOV in eden izmed njih celo dokaj delaven v krajevni organizaciji ZB. S tem pa se je stvar postavila drugače. Predsednik je prevladovali stališče, da se je potrebno s prizadetimi lepo in tovariško pogovoriti, preden bi jih črtali iz članstva. Stičišče je bilo tudi, da bi bilo potrebno dopuščati milejša merila do nekaterih starejših, bolnih in upokojenih borcev, bodisi za sestanke kakor tudi pri članarini. Največ pomislekov je bilo okrog sestankov in vzrokov, zakaj je nekdo aktiven drugje, v tem primeru pri ZB, in pasiven pri ZK. Eden izmed diskutantov je menil, da je potrebno iskati

Na zadnjem sestanku III. oddelka osnovne organizacije ZK Vodovodni stolp v Kranju, ki je med najmočnejšimi organizacijami v občini, je bil tudi predlog za izključitev treh članov, ki že leto in več ne hodijo na sestanke in ne plačujejo članarine. Prvi diskutanti so se s tem popolnoma strinjali, saj je to edina pot, ki jo je potrebno resneje uveljavljati za utrjevanje organizacije sploh. Konec konca pa ni kaj — s tem so se že sami izključili.

Toda razprava je oživela v drugi smeri, ko je eden izmed navzočih povedal, da so vsi trije borci NOV in eden izmed njih celo dokaj delaven v krajevni organizaciji ZB. S tem pa se je stvar postavila drugače. Predsednik je prevladovali stališče, da se je potrebno s prizadetimi lepo in tovariško pogovoriti, preden bi jih črtali iz članstva. Stičišče je bilo tudi, da bi bilo potrebno dopuščati milejša merila do nekaterih starejših, bolnih in upokojenih borcev, bodisi za sestanke kakor tudi pri članarini. Največ pomislekov je bilo okrog sestankov in vzrokov, zakaj je nekdo aktiven drugje, v tem primeru pri ZB, in pasiven pri ZK. Eden izmed diskutantov je menil, da je potrebno iskati

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Petdesetletnica začetka bojev za severno mejo v Novem mestu

V okviru praznovanja občinskega praznika novomeške občine je medobčinski odbor Zveze borcev-prostovoljcev za severno mejo pod pokroviteljstvom predsednika občinske skupščine priredil v nedeljo 6. oktobra v domu kulture v Novem mestu praznik. Namen praznika je bil spomniti se petdesetletnice začetka bojev ob naši severni meji.

Proslava se je razvila v kulturno manifestacijo, obenem pa je dala moralno zadoščenje nekdanjim prostovoljcem, ki so prišli v Novo mesto iz vseh dolenskih krajev. Proslave so se namreč udeležili poleg predsednika občinske skupščine in občinskega odbora ZZB tudi zastopnik garnizijskega komandanta z mnogimi oficirji in vojniki, zastopniki družbenopolitičnih organizacij kot tudi mladine.

Uvodni govor je imel predsednik občinske skupščine tovariš Franci Kuhar, za njim pa je govoril podpredsednik zveze Fran Stauder. Ta je orisal zgodovinsko dogajanje na Koroškem in pokazal na prave krivce našega poraza. Sledil je bogat kulturni program v režiji profesorice Vrabčeve. Pevski zbor »Dušan Jereb« je zapel nekaj pesmi, med njimi koroški narodni »Tam kjer teče bistra Zilja« in pa »Juhe, pojdimo v Skufce«, ki sta najbolj vžgali. Prebrali so tudi odlomek iz Prelihovega romana, v katerem govori o upor v Judenburgu.

Izvajalci programa so želi obilno priznanje. Stari borci za severno mejo kar verjeti niso

mogli, da so jim za njihov praznik priredili tak sprejem. Nič manj pa niso bili vzradoščeni, ko jih je predsednik občinske skupščine vsakega posebej po končani proslavi povabil na sprejem z zakusko in prostore šolskega centra za gostinstvo, se tam ves čas tovariško pogovarjal in se zanimal za njihove težave, nazadnje pa vsakomur stisnil roko v slovo.

F. S.

PRAZNOVANJE DNEVA PIONIRJEV V KOPRU

Ob letošnjem prazniku pionirjev — so v Kopru odkrili doprni kip narodnemu heroju Janku Premrlu-Vojku. Spomenik, ki je delo akademskega kiparja Jožeta Pohlana, stoji pred osnovno šolo na Muzejskem trgu; šola nosi ime po znanem primorskem junaku. Spomenik je postavila občinska zveza združenih borcev NOV iz Kopra v sodelovanju z

upravo šole in zvezo prijateljev mladine. Odkritju spomenika sta prisostvovala tudi oče in mati padlega heroja in pa ostali člani ožje družine.

Pred množico mladine koprskih osnovnih in srednjih šol je imel slavnostni govor Ivan Renko, sekretar obalnega komiteja ZKS. V italijanščini pa je govoril Leo Fusili, ravnatelj italijanske šole v Kopru. Predsednik občinskega odbora ZZB Koper Rado Pišot je odkril spomenik ter ga izročil v varstvo upravitelji šole in pionirskemu odredu na omenjeni šoli. V izvedbi pestrega kulturnega programa so sodelovale vse osnovne šole iz Kopra. Nato je Olga Vičotnik, predsednica Zveze za zaščito otrok Jugoslavije izročila — kip »Kurirja Jovice« pionirskemu odredu osnovne šole Janka Premrla Vojka iz Kopra kot enemu izmed najboljših odredov v Jugoslaviji. V imenu predsednika skupščine Koper je tovariš Slavko Brataševac — ravnatelj šolskega centra kovinske stroke iz Kopra — izročil svojemu namenu novo telovadnico, ki je zgrajena ob osnovni šoli na Muzejskem trgu.

Albert Klun

potrebe in vse možne oblike ljudske obrambe.

Take zaključke o svojem nadaljnjem delovanju so sprejeli na omenjeni komisiji in pričakovati je, da se bodo prav ob teh konkretnih akcijah njihove vrste močneje uveljavljale v javnem življenju, kar je bila doslej ena izmed njihovih slabosti.

K. M.

Poizvedujemo

Poizvedujem za Maksom Križmanom, roj. 27. IX. 1925 v Trzinu-Struge na Dolenskem. Ujet je bil od črne roke, nato odpeljan v Velike Lašce, od tu premeščen v ljubljanske zaporne, nato v Begunje. Od tu je bil odpeljan v Nemčijo, od koder se ni nikoli javil.

Prosim vse, ki se ga spominjate od kjerkoli, pošljite naslov na:

Križman Ivana pri Rus, Kopaliska, n. h. Vrhnika

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

*izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kakovosti naših testenin.

Koliko je stanovanjskih potreb za borce na Jesenicah?

Na občinski odbor ZZB NOV Jesenice se česče obračajo borci s prošnjami za dodelitev stanovanj, posejila za novogradnjo ali adaptacijo hiše ali stanovanja.

Občinski odbor je težko posredoval, ker ni imel zbranih podatkov o stvarnih potrebah borcev. Zato je objavil razglas v časopisu in lokalnem radiu, naj se prijavijo vsi borci, ki nimajo rešeno stanovanjsko vprašanje.

Na razglas se je prijavilo 35 borcev, ki so se v delovnem razmerju in 25 upokojenec. Leti prosijo posojilo za zidavo nove hiše, za dograditev hiše ali adaptacijo v skupnem znesku 105 milijonov S din.

Ker občinski odbor ZZB NOV nima denarja za posojila, je celotno zadevo s spiskom prosilcev poslal v rešitev republiknemu odboru ZZB NOV Slovenije.

Občinski odbor je zbral tudi podatke o borcih, ki prosijo za dodelitev stanovanja. V občini je brez delavcev Železarne še vedno 37 borcev, ki iščejo stanovanje. Pri občinski skupščini je ustanovljena posebna komisija, ki bo pregledala dejanske potrebe in sestavila prioriteto listo prosilcev, po kateri se bodo delila stanovanja.

Res je že skrajni čas, da tovrstne probleme končno zrišemo z večnega dnevnega reda.

J. VIDIC

Ptujski borci za severno mejo bodo praznovali

Društvo ptujskih upokojenec, kjer so vključeni tudi borci za severno mejo, bo ob 50-letnici priredilo v narodnem domu v Ptujju svečano akademijo, ki bo pod pokroviteljstvom predsednika občine Franca Rebernika.

Hkrati s tem pomembnim jubilejem bodo praznovali tudi 60-letnico dogodkov, ko so v Ptujju napadli zavedne Slovence znani renegati s palicami in kamenjem. Kljub temu pa predvidenega zborovanja niso mogli preprečiti.

Pričakujejo, da se bo proslave, ki bo združena s kulturnim nastopom DPD Svobode iz Ptujja, udeležilo poleg še 80 živih in organiziranih borcev prostovoljcev še tudi precej drugih občanov, ki bodo tako skupaj obudili spomine na tiste viharne dni pred in po prvi svetovni vojni.

F. HOVNIK

Invalidi iz Novega mesta na izletu

Zveza vojaških vojnih invalidov iz Novega mesta je za svoje člane priredila izlet v Kunovec. Izletniki so obiskali rojstno hišo marseka Tita in si z zanimanjem ogledali vse dokumente, ki prikazujejo njegovo življenje. Po skupnem kosilu na Bizeljskem so obiskali še Cateško toplice in se pozno zvečer vrnili domov. Izlet je finančno podprla tovarna zdravil »Krkac« iz Novega mesta. Novomeški invalidi se ji lepo zahvaljujejo, prav tako tudi gostu Semrov na Bizeljskem.

E. M.

VSAK ČLAN
ZZB NOV SLOVENIJE
NAJ POSTANE
NAROČNIK
TV-15

namai BLAGOVNICA V ŠKOFJI LOKI

Prodajamo uvožene superavtomatske pralne stroje CASTOR tip 507 za 5 kg suhega perila.

Izjemna cena 2190 din

namai

Borci brez akcije

vzroke v prvi vrsti v pretekli praksi (a žal marsikdaj še danes), ko so bili sestanki nemalokrat bolj zaradi sestanka kot zaradi konkretnih problemov in dogovorov za akcijo. Prav borci pa to čutijo, ker so stopili v te vrste v tistih časih, ko je vsak sestanek pomenil posvet in dokončni sklep o konkretnih dolžnostih in nalogah, ko je vsak posameznik odhajal s sestanka oborožen z novimi spoznanji, zadolžen s konkretnimi dejanji. Drži, da so vrste ZK temelj našega organiziranega idejnega boja. Zato se včasih zdijo sestanki abstraktni, naloge niso otipljive, premalo konkretne, zlasti v današnjih novih razmerah, za razliko od tistih dni revolucije. Tega seveda ne občutijo mlajši člani. Mnogi borci in starejši člani pa se težje vživljajo v novih pogojih. Prav zato zasluži vprašanje abstinence posameznih borcev v vrstah ZK posebno pozornost. Zlasti v takem primeru, ko se dandanes kažejo pripravljenost za aktivnost v tistih organizacijah, kjer najdejo konkretne naloge, ostajajo pa ob strani v ZK, kadar se v njenih vrstah ne vživijo, ne najdejo svojega konkretnega mesta in dela.

Ne glede na to, kakšno bo poročilo na prihodnem sestanku o pogovoru s temi tovariši, je tem pripombam vredno dati ustrezno pozornost.

K. MAKUC

Šerčerjevci so dobili spomenik

V nedeljo 6. oktobra so v Suhem Dolu pod vnožjem Plešivca (Uršlja gora) odkrili lep spomenik borcem, ki so tu malo pred dokončnim zlomom fašizma v borbah izkpravili. Meseca februarja 1945 leta je tu padlo 15 borcev udarne Šerčerjeve brigade, ki niso smeli dočakati svobode, čeprav so bili sovražniku šteti še samo dnevi in vendar je v svoji zaslepljenosti še divjal po naši domovini.

Proslave in odkritja spomenika se je udeležilo nekaj nad sto nekdanjih borcev ter brigade, svoji žrtvi ter številni nekdanji aktivisti in okoličani, ki so tako počastili spomin na svoje osvoboditelje.

Udeležencem slovesnosti je spregovoril Ludvik Pušnik, predsednik združenja borcev NOV iz Slovenj Gradca, ki je v klenih besedah orisal potek bojev ter junako smrt padlih borcev. Mladina pa je priredila

kulturni program. Ivo Čerče, predsednik občine Slovenj Gradec, pa je spomenik prevzel v varstvo.

F. HOVNIK

Krediti za gradnjo stanovanj za borce

Kot prejšnja leta tako je tudi v letošnjem letu najela ptujška občina pri republiknem odboru ZZB NOV Slovenije v Ljubljani namenjeni dolgoročni kredit v znesku pet milijonov starih dinarjev za nujna popravila ali dograditev stanovanj kmotov-borcev.

Kredite bo razdeljevala ptujška kreditna banka na podlagi odločitve komisije za skrb borcev in invalidov NOV pri občinski skupščini. Komisija je o tem že sklepala in odobrila posojila 11 koristnikom. Ta posojila so za borce brezobrestna z vratičnim rokom pet let. Vsekarer je to kljub temu, da dobijo povprečno po pol milijona starih dinarjev, kar sicer ni veliko, mnogim v veliko pomoč pri urejanju svojih življenjskih vprašanj.

F. HOVNIK

OB TABORNEM OGNJU

Toda razprava je oživela v drugi smeri, ko je eden izmed navzočih povedal, da so vsi trije borci NOV in eden izmed njih celo dokaj delaven v krajevni organizaciji ZB. S tem pa se je stvar postavila drugače. Predsednik je prevladovali stališče, da se je potrebno s prizadetimi lepo in tovariško pogovoriti, preden bi jih črtali iz članstva. Stičišče je bilo tudi, da bi bilo potrebno dopuščati milejša merila do nekaterih starejših, bolnih in upokojenih borcev, bodisi za sestanke kakor tudi pri članarini. Največ pomislekov je bilo okrog sestankov in vzrokov, zakaj je nekdo aktiven drugje, v tem primeru pri ZB, in pasiven pri ZK. Eden izmed diskutantov je menil, da je potrebno iskati

ZEDINJENA SLOVENIJA

(Nadaljevanje s 1. strani)

rim je bil enak Fran Levstik, po zvestih predstavnikih slovenskega kmečkega ljudstva.

Se mnogo časa, mnogo življenjskih preskušenj je minilo, da so demokratične tendence, potlačene že v porazu revolucije leta 1848, mogle postati samostojen politični faktor na Slovenskem. Samo revolucionarna zveza delavskih in kmečkih množic je bila jamstvo za uresničitev narodnoosvobodilnih težnj. To je dokazal revolucionarni odpor med prvo svetovno vojno; to se je pokazalo ob raz-

no, 8. avgusta 1869 v Ormožu, 1. maja 1870 v Tolminu, 29. maja 1870 v Sežani, 12. junija 1870 v Cerknici, 26. junija 1870 v Kapeli, 31. julija 1870 v Bistrici pri Pliberku, 7. avgusta 1870 v Kubežu, 14. avgusta 1870 v Vipavi, 18. septembra 1870 v Zopračah v Zavrhnjem Rožu, 21. maja 1871 v Kastvu ter 6. avgusta 1871 v Buhljah pri Grabšajnu na Koroškem.

Po zaporedju je bil šempaški tabor torej tretji. Njegov velik pomen je v tem, ker je bil po svojem programu najpomembnejši in po obisku izredno množičen. Tabora se je tedaj udeležilo nad 10.000 ljudi, ki so prišli iz Gorice in okolice, s Krasa, iz Goriških Brd, Vipavske doline in s Tolminskega. Šempaški tabor je sprejel 6 resolucij in na prvem mestu resolucijo o ZEDINJENI SLOVENIJI. Za njim so bolj ali manj glasno in smelo talsto zahtevo postavljali v ospredje vsi drugi tabori. Tabora v Ljutomeru in Zalcu sta resolucijo o zedinjenju Sloveniji postavila šele na peto mesto.

Brez sovražne klobute Slovincem, ki so tabor pripravljali, seveda ni šlo. Najprej so ovirali organizatorje v pripravah, ki so se imele opraviti v sami Gorici. Ko je bila premagana ta ovira, je cesarsko kra-

ljevi namestniški svetovalec v Gorici izdal »varnostni« razglas 15. oktobra 1868, s katerim je določil ulice, po katerih smejo udeleženci potovati skozi Gorico na tabor in nazaj. S tem razglasom ni bilo Slovincem dovoljeno 18. oktobra potovati po glavnih ulicah Gorice proti Šempasu, ampak so bili usmerjeni v stranske, periferne mestne ulice.

Duh borbenih množic izpred sto let zopet veje preko naših krajev, vendar s to razliko, da so programi ljudstva, ki jih je takrat samo pisalo, uresničeni. Napoved tistega, kar je bil tudi cilj taborov, in kar je napovedal Ivan Cankar, se je uresničilo:

»Narod si bo pisal sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar...« -ZC-

Tak je bil šempaški tabor na Veliki Otavi pri Ozeljanu 18. oktobra 1868. Na tem mestu bodo 20. oktobra letos odkrili spomenik

Pisma uredništvu

DR. KAREL LAVRIČ (1818-1878), odvetnik in v času šempaškega tabora ajdovski podžupan. Bil je med glavnimi pobudniki in organizatorji šempaškega tabora ter njegov predsednik. 19. oktobra bodo v Novi Gorici odkrili njegov doprni kip, delo Borisa Kalina.

padu monarhije ter kasneje v mogočni zvezi delavskega razreda s kmečkim in drugim delovnim ljudstvom, organizirani v OF s KP na čelu.

Tako kot drugi tabori na Slovenskem je bil tudi šempaški logično nadaljevanje čitalniškega življenja. Ta oblika narodnostnega prebujanja je še posebno močno budila na Primorskem in v Istri. Od leta 1861 v Trstu je šel razvoj skozi vse primorske občine. Nato so pričeli delovati tabori, ki so se tedaj zvrstili takole:

9. avgusta 1868 v Ljutomeru, 6. septembra v Zalcu, 18. oktobra 1868 na Veliki Otavi pri Šempasu, 25. aprila 1869 pri Biljani v Goriških Brdih, 2. maja 1869 v Sevnici ob Savi, 9. maja 1869 v Kalcu na Pivki, 17. maja 1869 v Vižmarjih nad Ljubljano.

Spoštovani tovariš urednik, že večkrat smo brali v časopisih proteste državljanov proti poplavi sonda, »petparačke« literature, opolzkosti in grobosti raznih vrst v našem tisku. Protestingi in zgražanja, kaže, ne zaleže. Včasih kdo od odgovornih pri uredništvih hinavsko zavrže pritožnika, češ da ne sme biti svetovinski, da ni tako hudo, kot »nekateri« mislijo. Pri tem se celo sklicujejo na italijanskega pisca Alberta Moravio, češ, poglejte kaj on opisuje, pa je vendar pri znan pisec (ali ni ravno takšno sklicjevanje vrhunec hinavščine?).

Da bi vsaj del naše javnosti izvedel, kaj na primer objavljajo v študentskem listu TRIBUNA (št. 21 z dne 3. junija 1968) vas prosim, dovolite si toliko prostora v TV 15 in objavite v celoti »pesem Andreja Rotarja (naslova ni). Pojavljam, »pesem« sem prepisal iz omenjenega lista, ne pa z zidu kakšnega stranišča!

Andrej Rotar:

lepa si nisi lepa
cipa si nisi cipa
zaljubljena si nisi zaljubljena
pokvarjena si nisi pokvarjena
bereš Shakespeara ne bereš Shakespeara

neumni si nisi neumna
hodiš kot kanarček ne hodiš kot kanarček
zoprna si nisi zoprna
poslušas Bacha ne poslušas Bacha
gnoj si nisi gnoj
kurc te gleda ne gleda te kurc
puklasta si nisi puklasta
imaš veliko rit nimaš veliko rit
bogata si nisi bogata
nimaš zob imaš zob
nosiš zelene nogavice ne nosiš zelene nogavice
lažeš ne lažeš
crkni nikar ne crkni

V »Tovarišu« izhaja v nadaljevanjih »roman« pod naslovom »Dolina

lutke«. Ne verjamem, da so se odgovorni pri tej reviji odtolčili zanj zaradi neke literarne vrednosti (menda ne bodo postavili pisca ob bok Albertu Moraviju). Po sredi bo komercialni uspeh (je zaradi tega so premočna naša socialistična založništva in uredništva tako nizko padla). V tej »Dolini« lutke mrgoli prostastev kot na primer:

...nategoval mlade zvezdice, ...se gonita, ...ko bi jo nategoval, ...nategovalnica, ...podri me je, ...te naskoč, ...otipavati po spolovilu, ...drek, ...stranje, okrogla rit, ...seski, ...velik zgornjen talent, ...pod golo ritjo, ...s svojim kosmatim klicem, ...naj gredo v rit, ...pa sva se v vseh mogočih položajih, itd. itd. Se enkrat vas prosim, objavite v ilustracijo vse izraze, kot sem jih napisal. Ko sem moj dopis ponudil nekemu sodelavcu ljubljanskega časopisa, me je zavrnil, češ da takih »kozlarjev« ne bodo objavljali. Tako torej! Če navajate grobosti in prostastva v protestu, tedaj so to »kozlarje«. Kozlarje pa lahko nemoteno v celoti objavljate naš tisk, kateremu pravimo, da je socialističen (in se pri tem ogražujemo od pokvarjenega, nemoralnega in skomercializiranega kapitalističnega tiska).

Ni treba biti svetnik, licemerec ali konservativec, če zahtevamo, da morajo biti tudi v naši svobodni družbi (in s tem v svobodnem tisku) postavljene meje za prostastva in grobosti.

Janez Strnad, Ljubljana

Odstop predsednika ZZB NOV Hrvatske Marka Belinića in ozadje

V znano afero založniškega podjetja Republika v Zagrebu je vpleten tudi predsednik ZZB NOV Hrvatske Marko Belinić. Na seji predsedstva republiškega odbora ZZB NOV 7. oktobra so med drugim ugotovili tudi tole:

»Republika« je tiskala neko knjigo Marka Belinića. Za to je po prvih ugotovitvah službe družbenega knjigovodstva prejel 15 tisoč novih dinarjev honorarja. Izplačali so mu tudi nadaljnjih 17 tisoč novih dinarjev za knjigo, katere rokopisa še ni. Podjetje »Republika« je zanj plačalo tudi osebne davčne obveznosti več kot 3.700 novih dinarjev.

S seie predsedstva ZZB NOV Jugoslavije

Predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je imelo 8. oktobra sejo, ki so ji prisostvovali tudi člani zvezne in republiških komisij za rezervne oficirje in podoficirje. Na dnevnem redu je bila razprava o aktivnosti Zveze združenih borcev NOV in združenih rezervnih oficirjev in podoficirjev v zvezi z najnovejšo situacijo na svetu.

Na seji je generalni sekretar Dragi Milenković poudaril, da so rezervni starešine in drugi člani Zveze združenih borcev NOV in združenih rezervnih oficirjev in podoficirjev v zvezi z najnovejšo situacijo na svetu.

Člani predsedstva so mnenja, naj bo težišče dejavnosti združenih borcev NOV in združenih rezervnih oficirjev in podoficirjev v obliki, kjer ima rezervni starešinski kader, zlasti tisti z vojnimi izkušnjami, izredno važno vlogo v koncepciji splošnoobrambene ljudske vojne. Rezervni starešine naj kolikor mogoče pomagajo občanom pri vojaškem pouku, tako da bi se na-

V zvezi s stališčem XIV. plenarne seje CK ZK Hrvatske o odgovornosti vseh tistih, ki so sodelovali ali kakorkoli prispevali k nepravilnostim v založniškem podjetju »Republika«, so na tej seji sprejeli tole sporočilo:

Seznajeni smo s težavno situacijo, ki jo je povzročila afera v podjetju »Republika« v Zagrebu, in tudi z obveščanjem

javnosti v »Vjesniku u srijedu« 25. IX. 1968, da je med drugimi dokumenti tudi potrdilo predsedstva ZZB NOV Hrvatske, na podlagi katerega so Mičkovića sprejeli v društvo novinarjev Hrvatske, iz katerega pa so ga že prej izključili zaradi kaznivih dejanj.

Zavedajoč se resnosti ter družbeno-politične in moralne odgovornosti takega sporočila smo že isti dan poslali v dnevnik »Vjesnik« popravek, da sekretariat predsedstva ZZB NOV Hrvatske ni izdal takega potrdila. Ta popravek je bil isti dan poslan tudi »Vjesniku u srijedu« in listu »4. jul« v Beogradu.

V »Vjesniku u srijedu« z dne 2. X. 1968 so poleg besedila popravka objavili faksimile ovrhjenega prepisa omenjenega potrdila, v katerem je rečeno: »Na podlagi sklepa sekretariata ZZB NOV Hrvatske z dne 4. I. 1964 je tovariš Emanuel Mičković-Sokol, novinar, urednik iz Zagreba, zaposlen od januarja 1964, pooblaščen, da za bilten in informacije in časnike ZZB NOV kot novinar obdeluje problematiko borcev NOV. Od tega časa tovariš Mičković opravlja prevzete naloge, a njegovo sodelovanje traja še sedaj in je povsem zadovoljivo.«

Na razširjeni seji sekretariata predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske, ki je bila 1. X. 1968, so po temeljni razpravi o vsej zadevi sklenili ustanoviti tričlansko komisijo, ki je ugotovila:

Sekretariat predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske ni na nobeni seji razpravljati ali sklepal o tem, da bi bil Emanuel Mičković kdajkoli angažiran kot novinar. V tem času ZZB NOV Hrvatske ni izdajala in tudi sedaj ne izdaja

ne biltena ne informacij ne časopisov.

Emanuela Mičkovića ni nikoli angažiral noben republiški organ ZZB NOV Hrvatske za kakršnokoli delo.

Sekretariat predsedstva republiškega odbora Zveze združenih borcev NOV Hrvatske nima nič skupnega z objavljanim potrdilom v navedeni številki »Vjesnika u srijedu«.

Pó oceni vse družbeno-politične škode in moralne odgovornosti pred javnostjo in ob upoštevanju stališča XIV. plenarne seje CK ZK Hrvatske morajo nositi vso odgovornost tisti, ki so sodelovali ali prispevali k nepravilnostim pri delu založniškega podjetja »Republika« ali na splošno pri takih pojavih v naši samoupravni socialistični družbi. V tem smislu predlaga sekretariat predsedstvu, da na podlagi ugotovljenih in objavljenih dejstev sprejme ustrezne sklepe.

Predsednik ZZB NOV Hrvatske Marko Belinić je od predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske zahteval, naj ga razreši dolžnosti predsednika in člana predsedstva zaradi prevelike zaposlenosti v skupščini, zaradi boleznih in zaradi dogodkov v zvezi z afero Mičković.

Predsedstvo je še enkrat naglasilo, da nima nič skupnega s kakršnimkoli sodelovanjem in početju založniškega podjetja »Republika«, kot je to že navedeno v objavljenem popravku.

Predsedstvo ZZB NOV Hrvatske je razpravljalo o odstopu predsednika Marka Belinića. Njegov odstop je sprejelo na znanje in sklenilo predlagati seji republiškega odbora, da Belinića glede na njegov položaj in vlogo razreši.

Dolžnost predsednika bo do plenuma opravljal Blaž Kalafatić.

Obsodili so klevetniško gonjo

Razširjeni plenum Zveze združenih borcev NOV občine Maribor je na svoji seji 24. septembra obravnaval preče mednarodne dogodke. Njavoži borci so z osebno prizadejnostjo obsodili klevetniško gonjo. Sovjetskega tiska, televizije in radia, naperjeno proti socialistični Jugoslaviji in njenemu vodstvu. Zlasti smo ogorčeni, ker se ta gonja ni ustavila niti pred tovarišem Titom, ki ne predstavlja samo simbola revolucionarne borbe in socialistične izgradnje jugoslovanskih narodov, temveč si je s svojim doslednim življenjskim bojem za uveljavljanje naprednih in demokratičnih načel v mednarodnem delavskem gibanju pridobil iskreno zaupanje, simpatije in priznanja vseh naprednih sil v svetu. Zato je klevetniški napad na veliko osebnost tovariša Tita hkrati tudi huda žalitev za vse delovne ljudi Jugoslavije, še posebej pa za borce NOV.

VID VREMEC:

»Kobariška republika«

V spopadih s sovražnikom so imeli partizani precej ranjencev, zato so zanje sklenili pripraviti zasilno bolnišnico. To odgovorno nalogo so zaupali Francu Uršiču-Jožku, hrabremu partizanu iz Kobarida, in Ignacu Manfredu-Simonu iz Sužida, organizatorju OF v okrajnem merilu.

Za bolnišnico sta našla skrito in nedostopno mesto na področju Matajurja, nekje nad Sužidom. V tisti zasilni bolnišnici se je zdravilo mnogo partizanov do italijanske kapitulacije; pozneje je bila opuščena zaradi preureditve vojne sanitete.

Beneška četa je bila organizacijsko in politično podrejena Okrožnemu komiteju KPS za Tolminsko. Dva člana tega komiteja (Ferdo Kravanja-Peter Skalar in Franc Černugelj-Zorko) sta bila odgovorna za vojaško in politično delovanje na Kobariskem, v Benečiji in Režiji. Neposredno vodstvo nad četo so prevzeli Franc Uršič-Jožko, Alojz Maverič-Oton in Miloš Mavrin. K četi so spadali tudi bolnišničar »Matajura«, kurirska karavila in partizanska skupina na območju ob reki Idriji.

Take so bile na splošno razmere, ko je v javnost prodrl glas, da je fašizem padel 25. julija 1943.

Ze naslednji dan so prinašale izredne časopisne izdaje naslove jez celo stran »Vojna se nadaljuje! Strnite vrste okrog nove vlade maršala Badoglija« itd.

Kakor drugod na italijanskem ozemlju so se tudi na Kobariskem znali vojska, karabinjerji, varnostni organi in civilna oblast v negotovosti, medtem ko so se fašisti potuhnil. Naglo so izginjali na javnih prostorih fašistični emblemi in Mussolinijeve slike.

Ponekod je prišlo tudi do medsebojnih obračunov.

Kmalu je ljudsko navdušenje skopnelo. Ljudje so spoznali, da so zamenjali z dvornim pučem le zunanje oblike osvražene oblasti. Minevalo je vzdušje odresilnega pričakovanja in življenje se je vračalo v stare kolese.

Tisti čas je partizanska dejavnost naraščala. Preštevila italijanska vojska je postavljala zlasti podnevi močne zasede, medtem ko je ponoči raje tičala v kasarnah.

Zmaga Rdeče armade na ruskih bojiščih, protifašističnih zaveznikov v Severni Afriki, slajni uspehi jugoslovanskih partizanov in »nevzdržne notranje razmere v Italiji, ko je fašizem pustil za seboj pustošenje, lakoto in trpljenje, so nedvomno vplivali na dozorevanje novega zgodovinskega razpleta.

Vodilni vojaški krogi s krajem na čelu in razmajana civilna oblast so iskali kakršen koli izhod, ki bi jih rešil pred grozno katastrofo. Sklenili so ponuditi premirje v vojni s protifašistično koalicijo.

8. septembra 1943 je v poznih večernih urah završala med ljudstvom težko pričakovana novica: »Italija je kapitulirala!«

Se tisto noč in naslednji dan je bilo vse na nogah. Od vasi do vasi je pljusknlo nepopisno veselje. Navdušeni ljudje so planili na dan kakor prerojeni po dolgi mori.

V Kobaridu je nekdo razobesil slovensko zastavo. Oblast so prevzemali do tedaj ilegalni odbori OF.

Vseposvods se je razlegalo: »Živeli partizani! Živela osvobodilna fronta!« in druga borbenega gesla, ob prepevanju partizanskih in narodnih pesmi. Vsakogar je navdajalo enkratno razpoloženje, ki nezdružno privre iz srca.

Povsem drugačno je bilo stanje v vrstah italijanske vojske, karabinjerjev in drugih varnostnih oddelkov. Med njimi sta zavladali nepopisna zmeda in zbeganost. Vojski in še do pred kratkim naduti oficirji so brezglavo bežali proti zahodu. Kdor je le uspel, se je preoblekel v civilno obleko.

Po cesti in na križiščih proti Benečiji, Goriškim Brdom in Gorici so ustavljali vojske partizanske patrulje in aktivisti. Mnogi bivši italijanski vojski so tedaj spoznali, kakšni so bili resnični cilji narodnoosvobodilnega boja. Gostobesedno so se zahvaljevali partizanom za izkazano plemenitost.

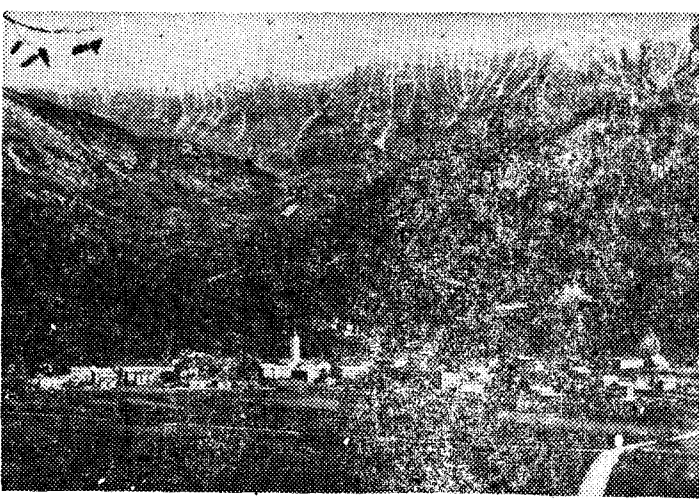
Kobaridci in mnogo ljudi iz okoliških vasi so se zbrali na trgu, kjer so navdušeno pripravili javno zborovanje. Sredi trga je zagorel velik kres z ostanki fašistične vladavine: zastavami in drugimi predmeti, ki so jih našli ljudje na bivšem sedežu fašistične organizacije. Tako so izginjali simboli dolgoletnega nasilja.

V zgodnjih jutranjih urah 9. septembra so se pojavili v Kobaridu partizani. Med njimi so bili Franc Černugelj-Zorko, Ignac Manfreda-Simon, Ivan Likar-Sočan, Franc Uršič-Jožko, Slavko Konovac-Vanja, Rudi Volarič-Stojan, Vlado Uršič-Nikolaj, Slavko Soudat-Sužid, sekretar OK KPS za Tolminsko Peter Skalar in drugi.

Iz dneva v dan je Kobarid spreminjal svojo podobo. Domačini, zlasti pa mladina, so si prizadevali z vso delovno vmeno, da bi utrdili priporjene pridobitve in ohranili komaj rojeno svobodo pred novimi nevarnostmi.

Okrožna aktivistka Marija Kenda-Majda pripoveduje o Skalarju: »Kapitulacija Italije mu je prinesla neveščosti. Govoriti na mitingu na glavnem trgu v Kobaridu ni bilo tako enostavno kot v Sužidu. Zdaj ni smel pred ljudstvo v raztrganih, prekatiranih hlačah, v nezapesti srajci. Z obleko je že nekako šlo, a s srajco je imel težave. Po nasvetih aktiviste se je obrnil na Stajsa v Svinah; tam so bili doma visoki fantje. Vida Kranjc je z bratovo srajco rešila ugled »visokega funkcionarja«, kot se je sam pošali z hasmehom, s katerim je izrazil hvaležnost.«

2. Spomini Ignaca Manfreda-Simona
3. Spomini polk. Franca Černugelja-Zorka
4. Spomini Ivana Kurinčiča-Hajduka

KOBARID JE PRIJAZNO MESTECE OB SOČI, NA VZNOŽJU KRNA

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

VOJAŠKA VEDA
IN TEHNIKA

Energija gorilnih celic

Gorilne celice in zračnoinkove baterije so novi izvori energije, ki delujejo prav tako dobro v morju in vesolju kot v najtežavnejših vojnih okoliščinah.

Preskusni poleti SAAB-37

Svedsko podjetje »Svenska Aeroplan AB (SAAB) izpopolnjuje in prekuša prva dva prototipa najnovejšega švedskega letala. AJ-37 »viggens«. Gre za prestrežalec in lovec-bombnik, ki za vzletanje in spuščanje potrebuje zelo kratko stezo. Opremljena sta lahko z različnim orožjem. Na sliki vidimo prototip št. 2, ki ima pod krili dirigirani raketi »zrak-zemlja«. Te rakete je mogoče uporabljati tudi proti ciljem na morju. Razen teh dveh težjih raket tipa Rb-04 pa ga lahko oborožijo še z ustreznim številom lažjih raket »zrak-zemlja« oziroma z raketa »zrak-zrak«. Letalo ima od klasične oborožitve še dva topa 30 mm.

Rakete Rb-04 so težke 635 kg, od tega pa odpade na bojno glavo 300 kilogramov. Raketa te vrste je dolga 445 cm, debela je 50 cm, čez krila pa ima 204 cm.

Lažje rakete »zrak-zemlja« Rb-03 pa so dolge 360 cm in debele 30 cm, medtem ko so ob izstrelitvi težke 330 kg.

Razen omenjenih prototipov tega letala AJ-37 pa imajo Svedi še pet drugih, hkrati pa se tudi že pripravljajo na serijsko proizvodnjo. V prvi seriji bo 110 letal.

»Preproga« za reševanje letal

Na letališču pri Toulousu so preizkusili posebno »preprogo« iz pene. Namenjena pa je za varnejše pristajanje poškodovanih letal. To store s pomočjo letalske cisterne, v katero gre 75.000 litrov vode in 4.800 litrov emulzije. S peno, ki tako nastane, lahko v desetih minutah pokrijemo 1.500 metrov dolgo pristajališče.

Leteča patrulja

Z letalom neuvadne oblike, ki ga vidimo na sliki, je opremljena

Njihova prednost je med drugim tudi v tem, da je »goja«. To pomeni, da dajo pri ustreznih težih in obsegu mnogo več energije kot pa kateri koli drugi doslej znani izvor električne energije. Te prednosti so zlasti pomembne za uporabo gorilnih celic v vojski, čeprav je energija, ki jo dajejo, še precej draga.

Razen jedrskega izvora energije le še gorilna celica lahko daje 50 kilovatov moči nepretrgoma dvajset ur. Majhne in lahke izvore električne energije pa stota njihove energije največ-poleg tega potrebujejo tudi za delovanje prenosnih komunikacijskih naprav.

Najnovejša raziskovanja v tej smeri so pripeljala do izuma gorilnih celic in zračno-cinkovih baterij, ki dajo 350-vatnih ur na vsak funt (približno 0,5 kg) svoje teže. Kako zelo pomemben je ta izum, je videti tudi po tem, da enako težka klasična baterija daje le 20 vatnih ur, torej sedemnajstkrat manj.

Slaba stran teh novih izvorov pa je, da za njihovo popolno aktiviranje potrebujejo precej časa. To je posebno nerodno takrat, ko jih uporabljajo za oskrbovanje sodobnih komunikacijskih naprav, ki začno delovati takoj, ko jih vključijo. Zato gorilne celice uporabljajo hkrati z akumulatorji iz nikelj-kadmija. S tako združitvijo dosežejo, da električni tok steče v hipu, ko vključijo komunikacijsko napravo. Ko vključijo še gorilno celico, ta po začetnem »segrevanju« začne proizvajati tok stalne moči za delovanje naprav in kot dopolnilo akumulatorjev iz nikelj-kadmija. S takšno združitvijo obeh vrst izvorov elek-

trnični tokom — zlasti pa prenosnih naprav — navadno prav toliko težki kot same naprave. Zato so z združitvijo dveh različnih izvorov električnega toka (gorilnih celic in akumulatorjev

zmanjšajo težo izvora za oskrbovanje naprav z električnim tokom za skoraj desetkrat.

Prav tako je znano, da so običajni izvori za oskrbovanje komunikacijskih naprav z elek-

trnični tokom — zlasti pa prenosnih naprav — navadno prav toliko težki kot same naprave. Zato so z združitvijo dveh različnih izvorov električnega toka (gorilnih celic in akumulatorjev

iz nikelj-kadmija) lahko zmanjšali težo kompleta na polovico, ne da bi pri tem trpela zanesljivost njihovega delovanja. Dosegli pa so še to, da jim je električna energija zagotovljena ne glede na temperaturo okolice in druge delovne pogoje.

Gorilne celice delujejo na načelu spreminjanja toplotne energije v električno. Toplotna energija pa nastaja s kemičnimi procesi, ko se mešata dva plina. V vojski čedalje bolj uporabljajo tudi zračno-cinkovo baterijo. Imajo pa jih za izvor električne energije za komunikacijske naprave. Te baterije so skoraj prav tako dobre kot gorilne celice.

Zračno-cinkova baterija ima lahko zračno katodo in cinkovo anodo, ki ju je mogoče zamenjati. Poznamo pa dve vrsti baterij. Ena je sdha baterija, ki postane neuporabna, brž ko se izprazni, drugo pa je mogoče brez naknadne polnitve večkrat uporabljati. To pa tako, da izrabljeno cinkovo anodo nadomestimo z novo.

Suha baterija je precej cenejša kot tista, pri kateri je mogoče anodo zamenjati. Baterije z anodo so sedaj še precej drage; to pa zaradi drage proizvodnje ogledno-zračnih katod.

Naj omenimo še to, da si prizadevajo izboljšati tudi srebrnoinkove akumulatorje ki jih doslej niso toliko uporabljali zaradi visoke cene in kratkotrajnosti njihovega delovanja. Menijo, da bo po nekaterih izboljšavah mogoče srebrnoinkove akumulatorje hraniti neomejeno dolgo in da jih pred uporabo ne bo treba formirati.

Novi izvori električne energije so nedvomno mnogo boljše kot klasični in zato jih bodo še nadalje izpopolnjevali. To pa bo hkrati vplivalo tudi na razvoj sredstev za zvezo, ki jih uporabljajo v vojaške namene.

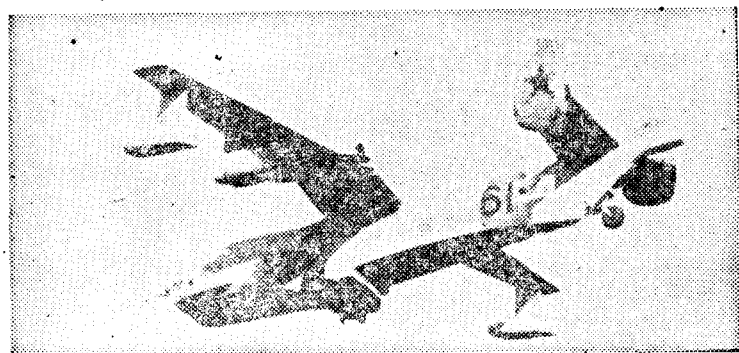
FOTOGRAFIJA Z VPRAŠANJEM

Spet je pred nami slika, ki predstavlja skupino partizanov, ki stoje pred veliko skalo. Golo drevje kaže, da so se slikali v zimskem času. Večina jih nosi italijanske uniforme, opremo in orožje, kar daje slutiti, da je bila slika posneta kmalu po italijanski kapitulaciji. Le tovaršica nosi angleško bluzo in najbrž tudi angleško brzostrleko. Po načinu oblačenja lahko domnevamo, da je bila slika posneta nekje na Primorskem ali Gorenjskem. Kdor ve kaj bolj točnega o nastanku slike, naj piše našemu listu.

Rakete prihajajo z morja

Atomske podmornice lahko izstrele rakete tudi takrat, ko so pod vodo — Izpopolnjevanje navigacijskih sistemov — Umetni sateliti kot vesoljski svetilniki

sovjetska vojna mornarica, uporablja pa ga za patroliranje nad morji. Sovjetska zveza ima dolge pomorske meje in zato ji je tako letalo zelo potrebno. V nosu letala je radarska antena, v repu pa intena magnetskega podmornškega detektorja. S temi napravami je mogoče odkriti podmornico tudi pod vodno površino.

Nova kamuflažna mreža

Človek si je vselej želel, da bi postal neviden. Te želje pa si tudi v sodobnih armadah prizadevajo reševati na najrazličnejše načine. Končni cilj takih prizadevanj je v tem, da bi vojake in bojno tehniko napravili za nasprotnika nevidno.

S Švedskega poročajo o zanimivem poskusu v tem smislu. Medtem ko je eden izmed švedskih minolovcev plul po morju, so letala dobila nalogo, naj ga zasledujejo. Čeprav so bili piloti teh izvidniških letal v nenehni zvezi z ladijsko posadko, so morali nena doma sporočiti v oporišče na kopnem in ladijskim telegrafistom, da ladje tam, kjer bi morala biti, ne vidijo. Spet pa so jo zagledali šele čez dve uri.

Svedski strokovnjaki niso hoteli povedati, v čem je skrivnost. Rekli so le to, da gre za posebno kamuflažno mrežo, ta pa je opremljena s takimi kemičnimi reagensi, ki so občutljivi na svetlobo in spričo katerih se je mogoče, kot kameleon, prilagoditi intenziteti svetlobe v neposredni okolici.

Skoraj pol milijarde dolarjev za »poseidonec«

Ameriška vojna mornarica je odobrila 456 milijonov dolarjev za nabavo novih atomskih izstrelkov za podmornice. To so rakete tipa »poseidonec C3«, ki se od »polarisa« razlikujejo ne le po tem, da imajo večji doseg, temveč zlasti po tem, da ima ena sama raketa po več atomskih bojnih glav, ki lete vsaka v svojo smer. Z novimi atomskimi izstrelki namenjajo oborožiti 31 podmornic.

trične energije dosežejo, da komunikacijska naprava dobi toliko električne energije, kolikor jo lahko da baterija, še preden bo gorilna celica povsem aktivirana.

Razvoj znanosti in tehnike nasploh je pospešil tudi izpopolnjevanje termionuklearnega, jedrskega, raketnega, kemijskega in biološkega orožja, letalstva, vesoljskih letalskih naprav in vojne tehnike. Posebno pozornost pa posvečajo podmornicam.

niškim izstrelkom. Ameriški vojaški strokovnjaki sodijo, da ima Sovjetska zveza približno 130 podmorniških daljnometnih izstrelkov, Združena država Amerike pa 514 projektilov te vrste.

V zadnjih letih so izpopolnili zlasti podmornice. Podmornice s klasičnim pogonom pod vodo so precej počasne, njihov doseg je sorazmerno majhen in se morajo dvigati na morskno površino, da bi napolnile akumulatorje. Sodobne podmornice pa imajo skoraj neomejen doseg, kar pomeni, da pod vodo lahko prepeljejo ogromne razdalje.

Atomske podmornice so oborožene z močnimi projektili, ki jih lahko izstrele tudi takrat, ko je podmornica pod vodo. Sodobna sredstva za odkrivanje podmornic ne sežejo daleč in zato je podmornico, ki je pod vodo, silno težko odkriti. To pomeni, da se podmornice lahko neopazno približajo ozemlju morebitnega nasprotnika. So pa zelo nevarne, ker delujejo iznenada in zelo učinkovito. Čeprav ima njihovo orožje srednji doseg, lahko z njim zelo natančno obstreljujejo tudi strateške cilje.

Iz podatkov, ki jih najdemo v tuji vojaški literaturi, je videti, da imajo ameriške podmornice po šestnajst izstrelkov »polaris« z dosegom od 2.000 do 4.500 kilometrov, medtem ko so sovjetske podmornice oborožene s tremi do šestimi podmorniški projektili z dosegom od 640 do 1040 kilometrov, toda po najnovejših podatkih tudi z izstrelki, katerih doseg znaša 5.400 kilometrov. Izstrelki »polaris A-1« lete 2.000, »polaris A-2« 2.800 in »polaris A-3« približno 4.500 kilometrov daleč. Najnovejši sovjetski podmorniški projektili so večji kot »polaris«. Značilno pa je, da Sovjetska zveza nima podmornic z

večjim številom raket. To pa zato, ker imajo izstrelki ogromno udarno moč in ker zanesljiveje zadevajo cilj, če jih izstrele z več podmornic-nosilk projektilov.

Raketni projektili imajo navadno eno bojno glavo, vendar izdelujejo tudi že projektil z dvema, tremi in tudi večjim številom bojnih glav, ki se med poletom usmerjajo vsaka proti svojemu cilju. S tem je njihova učinkovitost večja, verjetnost, da jih med približevanjem cilju uničijo, pa manjša. Američani nameravajo sedanji sistem »polaris« nadomestiti z novim sistemom »poseidonec«. Menijo, da je ta mnogo natančnejši in učinkovitejši. Ameriške atomske podmornice bodo s temi raketami oborožili do 1970. leta. Za razvoj tega sistema pa bodo porabili 3,3 milijarde dolarjev.

Podmorniške projektilne izstrele, ko je podmornica 25–30 metrov pod vodno gladino. Koordinate izstrelitev morajo biti natančno določene. Razen reševanja mnogih tehničnih in tehnoloških problemov glede izdelave in izstrelitve teh projektilov s podmornic, ki so pod vodo, morajo dobiti tudi začetne elemente za usmeritev izstrelka proti cilju. Ker pa so podmornice nenehno na poti, je zelo pomembno ugotoviti lego podmornice v hipu izstrelitve projektila. Glavni pogoj za uporabo podmorniškega raketnega orožja je izredna natančnost pri določanju njenih koordinat ob izstrelitvi rakete. Od tega je odvisno, če bo raketa zadela cilj.

Preden jo izstrele, morajo za vsako raketo izračunati in določiti njeno pot. To store s pomočjo komandnega računalnika, vendar morajo pri tem vedeti natančno lego podmornice in cilja. Koordinate strateških ciljev na kopnem je kaj lahko ugotoviti, saj so zvečine nepomični. Njihove koordinate lahko dobe na kartah ali pa jih ugotovijo s pomočjo sodobnih izvidniških sredstev.

Mnogo težavnejše pa je določanje lege podmornice ob izstrelitvi rakete. Pri tem si v zadnjem času pomagajo z znanstvenimi dosežki, ki zadevajo

navigacijo in določanje lege raznih točk na zemljini površini (geodezija, astronomija, radiolokacija itd.). To pa predvsem zato, ker na ogromnih ocean-skih površinah ni nobenih orientirjev, ki bi jih lahko uporabljali v navigacijske namene in določanje lege podmornic. Zato je bilo nujno izpopolniti in povečati natančnost podvodne navigacije, ki se ukvarja z vodenjem podmornice in določanjem njene lege pod vodo.

Z radionavigacijskimi sistemi, ki imajo velik doseg, ne morejo dovolj natančno določati lego podmornic, zlasti pa ne v primerih, ko so te daleč od obale. Zato so izpopolnili tehnična sredstva za vodenje ladij, s katerimi je mogoče nenehno in dovolj natančno ugotavljati lego, smer in hitrost podmornice na vsej njeni poti, to pa ne glede na meteorološke razmere in ne glede na dan in noč. Vse to je v precejšnji meri omogočeno z uporabljanjem inercialne in satelitske navigacije.

Inercialni sistem deluje povsem samostojno, hkrati pa prikrito, ne potrebuje nobenih orientirjev in ga sovražnik ne more motiti. Uporabljajo ga tudi v težavnejših okoliščinah in pri različnih režimih plovbe. S pomočjo sodobnih inercialnih geodetskih sistemov in ob uporabi silno natančnih žiro kompasov je mogoče dokaj natančno ugotoviti geografske koordinate objekta na morju.

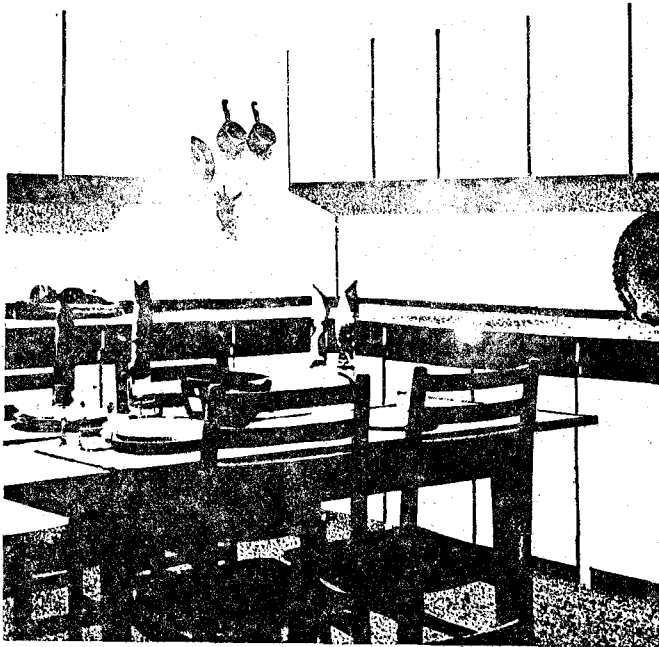
Satelitski (vesoljski) navigacijski sistem pa je zasnovan na uporabi umetnih zemeljskih satelitov kot radionavigacijskih orientirjev — vesoljskih svetilnikov. Z njihovo pomočjo je mogoče zelo natančno določiti lego podmornice in drugih ladij. Sistem je globalen in zato uporaben na vsaki točki zemeljske oble.

Po vsem tem je mogoče sklepati, da je za določanje lege podmornic pod vodo, še nadalje nujno potrebno izpopolnjevati astronomske metode, radionavigacijske in druge sisteme ter satelitske navigacijske sisteme.

BORCEM,

ki dobe stanovanja
nudimo vso opremo
na
KREDIT
do

1.000.000 SD

brez porokov
in pologa

SLOVENIJALES

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Pomorski desanti v sodobni vojni

V Pentagonu čedalje večjo pomembnost posvečajo teoriji in praksi pomorskih operacij v okviru sodobnega vojskovanja. Vojaški strokovnjaki menijo, da je pri izvedbi nalog enot na obalskem območju desantna operacija poglavito sredstvo. Kopenska vojska, ki je udeležena v desantni operaciji, se lahko izkrca na obalo z namenom, da tam vzpostavi strateško ali operativno mostišče, ki je nujno potrebno za izvajanje operacij na kopnem.

Pomorski teoretiki sodijo, da bodo imele pomorske sile najrazličnejše naloge na raznih krajih sveta in da bodo zato pomorske desantne operacije poglavna oblika bojnega udeleževanja vojaških pomorskih sil. To pomeni, da morajo biti pripravljene tudi na to obliko delovanja.

VRSTE POMORSKIH DESANTOV

Invazija je desantna operacija, s katero naj bi vzpostavili novo fronto in z osvojenega mostišča omogočili prehod v veliko ofenzivo. V invazijah sodelujejo različni rodovi vojske in vrste oboroženih sil. Primer take operacije je izkrcanje Angloameri-

čanov v severni Afriki 1942. leta in v Normandiji 1944. leta.

Osvojitev je desantna operacija operativnega pomena, v njej pa običajno sodeluje en ali dva armadna korpusa ali korpusa mornariške pehote z zračnodesantno divizijo. Cilj operacije je navadno osvojitve dela obale, otoka ali otočja z namenom, da bi tam vzpostavili baze, s katerih bi lahko podprli ofenzivo na obalskem območju. To so nameravali doseči tudi z izkrcanjem pomorskih desantov na območju Anzija (1944), na otoku Iwo Jima na Tihem oceanu (1945) in na območju Inčona na Koreji (1950).

Naskok vsebuje izkrcanje bataljona ali polka mornariške pehote zaradi začasne osvojitve kakšnega manjšega rajona, uničenja pomembnih objektov na obali ali izvajanja raznih diverzantskih in izvidniških akcij, toda po končani akciji se enote, ki v njej sodelujejo, spet umaknejo v svoja izhodišča. Značilen primer za akcijo te vrste je izkrcanje Angležev 1942. leta v Dieppe (Francija).

Demonstracija je izkrcanje na manj pomembnih smereh z namenom, da sovražnika zabljujejo v zmoto. Do takšnega izkrcanja je s strani ameriške pehote prišlo med drugo svetovno vojno na Okinavi (Japonska) in Choselle (Salomonsko otočje na Tihem oceanu).

DESANTI V JEDRSKIH RAZMERAH

Vojaški teoretiki menijo, da so desantne operacije v začetnem obdobju in kasnejših etapah vojskovanja ne le mogoče, temveč tudi smotne. Ko pa se je pojavilo raketno in jedrsko orožje, so mnogi strokovnjaki in pisci začeli misliti, da so pomorske desantne operacije zastarele. Zato so v Združenih državah Amerike začeli to zadevo raziskovati in izvajati posebne vaje. Na podlagi tega so obdelali načine in pripravili sredstva, s katerimi je mogoče na nov način izkoristiti izkušnje, ki so si jih pridobili Američani glede izvajanja pomorskih desantnih operacij med drugo svetovno vojno.

V primeru vojne bo pomorska desantna operacija — po stališčih ameriškega poveljstva — praviloma začela z napadi na sovražnikova letalska in raketna oporišča s silami, ki so na letalonosilkah, včasih pa tudi iz ra-

ketnih podmornic. Take napade bodo izvajali po vsej globini, kjer lahko deluje sovražnikovo taktično letalstvo, z namenom, da jo onemogočijo takrat, ko je desant sicer že na morju, vendar še precej daleč od kraja, kjer naj bi prišlo do izkrcanja (1000 do 1500 kilometrov).

Ko pa se desantne sile približajo rajonu, kjer naj bi se izkrcale, na približno 500 do 700 kilometrov, bodo jurišna letala z letalonosilk, sodeč po pisanju revije »Interavia«, napadla objekte protidesantne obrambe in sovražnikove sile na območju desantiranja.

NAČINI IZVAJANJA DESANTOV

V desantnih operacijah posebno pozornost posvečajo udarnim enotam letalonosilk. Ameriško poveljstvo jih namerava uporabljati za zagotovitev gospodstva v zraku na območju desantiranja in za uničenje sovražnikove protidesantne obrambe. V primeru, če bi nasprotnik uporabil jedrsko orožje, bi bilo mogoče zmanjšati iz-

gube tako, da bi se operativne in desantne enote bližale rajonu izkrcavanja razdrobljeno. Ko pa jim bo do nasprotnikove obale ostalo le še nekaj kilometrov, se bodo z ladij dvignili helikopteri z vkrcano mornariško pehoto, ki naj bi uničila pomembne objekte v globini protidesantne obrambe in osvojila bistvene položaje.

Takoj nato ali pa že hkrati s tem bi se začelo množično izkrcavanje enot, bojne tehnike in sredstev za izkrcavanje, potem pa še širjenje mostišča in dovažanje nanj novih enot, da bi lahko organizirali ofenzivo v globino sovražnikovega ozemlja.

Glede na vrste transportno-desantnih sredstev, ki jih uporabljajo v ZDA, poznamo tri načine izkrcavanja pomorskih desantov: »obala-obala«, »ladja-obala« in kombinirano izkrcavanje. Najbolj priporočajo »obala-obala«, ko se desant vkrcava na ladje in izkrca neposredno na obalo, ne da bi se mu bilo treba medtem premeščati na druge ladje.

VABILO

V nedeljo, 20. oktobra, za občinski praznik Cerknice, bo na območju občine več proslav in prireditev.

Ob 8.30 bo zbor borcev Bračičeve brigade v Markovcu pri Ložu in zbor jurišnega bataljona 18. divizije na Zavrhu na Bloški planoti.

Ob 9. uri bodo odkrili spominsko obeležje v Markovcu v spomin na ustanovitev Bračičeve brigade pred 25. leti in obeležje na Zavrhu v spomin na 24. obletnico ustanovitve jurišnega bataljona 18. divizije.

Ob 11. bo slavnostna seja občinske skupščine Cerknica v Domu kulture v Starem trgu. Podelili bodo domicil jurišnemu bataljonu 18. divizije.

Ob 12. uri bo za goste in občane ogled nove tovarne »Kovnoplastika« v Ložu.

Ob 14. uri bo partizansko srečanje v domu Partizana v Starem trgu.

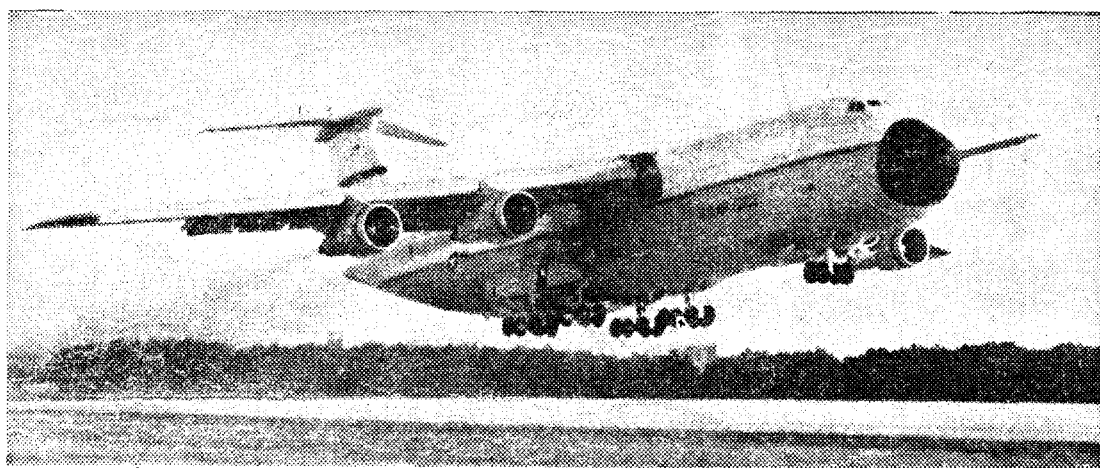
Ob 16. uri bo v Novi vasi v domu Partizana gledališka predstava. Igrali bodo Nušičevo komedijo »Dr.«.

Vabljeni so vsi borci, posebno borci Bračičeve brigade in jurišnega bataljona 18. divizije.

● NAROČNIKI! Kadar spremenite svoje stalno bivališče, nam javite vaš novi naslov. Le v tem primeru boste redno prejeli TV 15.

● Vsako spremembo ulice ali hišne številke nam takoj sporočite. Točen naslov je jamstvo za redno prejemanje lista.

Največje letalo na svetu

Tridesetega junija 1968 zjutraj je na vzletišče ameriškega oporišča Dobbins v Georgiji pripeljala največje letalo na svetu, njegova posadka pa je štela pet mož. To je bilo vojaško transportno letalo C-5A »Galaxy«, ki naj bi ga pilot Leo Sullivan popeljal na prvo zračno potovanje.

Čprav je bilo to orjaško letalo težko približno 226 ton, se je dvignilo v zrak že po 1370 metrih vožnje po tleh. Letalo C-5A »Galaxy«, ki ima štiri reaktivne motorje, se je med prvimi poletom povzpelo 3350 metrov visoko, nato pa se je spet spustilo na tla. Za pristanek

je potrebovalo 1525 metrov dolge proge. Posadka je imela nekaj manjših pripomb glede delovanja naprav med pristajanjem, sicer pa se je o novem letalu izrazila zelo pohvalno.

Drugi polet je bil še uspešnejši od prvega. Tokrat je letalo pilotiral Walt Hensleigh. Težko pa je bilo 235.900 kg, od česar je odpadlo 50.000 kg na gorivo in 14.600 kg na drugo obtežitev. Polet je trajal 163 minut, preizkušali pa so predvsem zanesljivost letala v zraku in med pristajanjem. Pri tem poskusu je letalo doseglo hitrost 460 kilometrov na uro.

Tretjič se je to letalo dvignilo v zrak 20. julija. Ob vzletu je bilo težko 250 ton, dvignilo pa se je 3000 metrov visoko. Tokrat je letelo s hitrostjo 420 kilometrov na uro.

O tehničnem značilnostih tega letala smo v TV-15 že pisali. To je vsekakor največje vojaško transportno letalo na svetu, saj bo vanj šlo 120 ton tovora, tako da bo povsem otovorjeno letalo ob vzletu težko kar 347 ton. Ameriško vojaško letalstvo bo prva letala »Galaxy« dobilo že sredi 1969. leta. Strokovnjaki

trdijo, da to letalo odpira v vojaškem transportu novo obdobje. Uporabljali ga bodo tudi v Vietnamu, kjer bo enotam na bojišču dovažalo okrepitve v ljudeh in materialu. V te namene bo dnevno zadostovalo le pet letal ter vrste (povprečno po 500 ton tovora dnevno), za kar so doslej potrebovali štiriinajst transportnih letal C-141 »Star Lifter«.

Poveljstvo ameriškega vojnega letalstva je že naročilo 58 letal tipa »Galaxy«. S tem številom se ne namerava zadovoljiti, saj poročajo, da naslednje naročilo vsebuje še 143 takih letal. Vsako letalo stane 16.800.000 dolarjev.

Vodstvo tovarne Lockheed, ki proizvaja ta letala, upa, da bo kmalu po izdelavi prvih vojaških transportnih letal C-5A poslalo na trg tudi njihovo inačico L-500, namenjeno za civilni transport. Z uvedbo teh novih transportnih letal, katerih nosilnost je trikrat večja od nosilnosti največjih transportnih letal, ki jih sedaj uporabljajo, se bo zračni transport v svetu močno povečal.

Fran Staudekhar:

Ob 50. obletnici bojev za osvoboditev severnih krajev Slovenije

Med upori slovenskega vojaštva je omeniti še upor 2. ljubljanskega strelskega polka v Codroipu v Benečiji proti koncu oktobra 1918, ker je bil spontan. Polk se je uprl odhodu na fronto. Upor so krvavo zatrli trije tuje rodni polki, padlo je 6 ranjenih pa je bilo okrog 30 slovenskih vojakov. Kljub temu pa polk ni hotel na fronto. Ko so vojakom vrnili orožje, se je pri Casars ob Tagliamentu znova uprl, nato pa odkorakal proti Gorici. Za njim je korakal v zaledje tudi 30. češki pešpolk. Zanje je bilo vojne konec.

Četudi uporniki v svojem namenu niso uspeli, so pa njihovi upori v avstroogrski vojski imeli za poznejši politični razvoj pomembne posledice. Tako je nemško delavstvo v mnogih tovarnah na Gornjem Štajerskem v trenutku, ko je bil judenburški upor že skoraj zatrt, začelo stavkat, kar priča o velikih simpatijah delavstva do slovenskih upornikov.

Verjetno so se upori začeli zaradi odpora proti vojni in splošnega pomanjkanja, toda med glavne vzroke uporov je treba vsekakor šteti vpliv povratnikov iz ruskega ujetništva po oktobrski revoluciji, ki je med vojnimi ujetniki vzbudila simpatije zaradi svoje socialne vsebine in politike miru. Za vojne ujetnike je bila oktobrska revolucija rešitev, ki je pomenila njihovo vrnitev domov. Ko pa so se po brestlitoskem miru vračali v domovino, jih je avstrijska vojaška oblast znova pošiljala na fronto, v novo trpljenje in smrt. Ob takem razočaranju so povratniki iz Sovjetske zveze s svojimi izkušnjami in spoznanji, pridobljenimi v socialistični oktobrski revoluciji, širili doma uporno razpoloženje, razpoloženje za mir in svobodo.

Medtem ko so se dogodki v avstroogrski monarhiji v teku leta 1918 razvijali z vertikalno naglico v smeri razkroja monarhije, pa veliki zavezniki Angleži, Francozi, Američani in Italijani še v poletju 1918 niso imeli namena popolnoma razbiti Avstroogrske. Tudi takratni ameriški predsednik Wilson je v svojem načrtu o samoodločbi narodov z dne 8. januarja 1918 predvidel za podjarmljene narode Avstroogrske le nekako avtonomijo v njenem okviru, ne pa neodvisnost izven njenih meja.

K načrtu zaveznikov za ohranitev Avstrije v zmanjšanem obsegu je veliko pripomoglo tudi stališče velikosrbske vlade radikalov Nikole Pašića, ki je imel dva načrta združitve južnih Slovanov za primer razpada avstroogrške monarhije. Prvi, tako imenovani veliki načrt, bi obsegal poleg Bosne in Hercegovine vse kraje v Avstro-Ogrski, kjer so živel jugoslovanski ljudstva, drugi, manjši načrt pa je zajemal le razširjeno Srbijo, omejeno samo na izrazito srbske dele jugoslovanskega ozemlja. Predsednik srbske vlade Pašić je bolj nagibal k malemu načrtu. Obstajala je sicer znana Krfska deklaracija od 20. junija 1917, ki je predvidevala ustanovitev skupne jugoslovanske države Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki pa jo je imel Pašić pozneje zgolj za manifestacijo. V tem ga je utrdilo tudi dotakratno avstrofilske stališče velikih zaveznikov, zato se je čedalje bolj ogreval za razširjeno ali veliko Srbijo.

Jugoslovanski odbor v Londonu, sestavljen iz skupine jugoslovanskih emigrantov iz Avstroogrske z Ante Trumbićem na čelu, je prišel zaradi tega v oster spor s Pašićem. Jugoslovanski odbor v Londonu se je pri zaveznikih zavzemal za ustanovitev samostojne in neodvisne države Jugoslavije, v kateri bi bili združeni vsi Slovenci, Hrvati in Srbi. Zavezniki vlade so v tem vprašanju zavzele nevtralnost stališče in niso priznale ne ene ne druge strani, četudi sta bili francoska in angleška vlada skrajno pripravljene priznati Jugoslovanski odbor. V takem položaju in medsebojnih odnosih, polnih nezaupanja, sta obe strani dočakali prevratne dni v jeseni 1918.

V poletju 1918, ko so zavezniki na eni ter srbska radikalna vlada na Krfu z Nikolo Pašićem na čelu in Jugoslovanski odbor v Londonu na drugi strani še kockali za usodo jugoslovanskih narodov za primer razpada Avstro-Ogrske, pa so jugoslovanski politiki v domovini že storili korak naprej v politični organizaciji jugoslovanskega gibanja. K temu jih je sililo vedno večje nerazpoloženje in nezadovoljstvo med ljudskimi množicami in vojaštvom, ki so vedno glasneje zahtevale konec vojnega trpljenja, mir in osvoboditev izpod avstro-ogrške monarhije. 16. avgusta 1918 so se zbrali v Ljubljani zastopniki takratnih slovenskih političnih strank, slovenske ljudske, jugoslovanske demokratske in jugoslovanske socialno demokratske stranke, razen teh pa še zastopniki tržaškega političnega društva »Edinost«, političnega in gospodarskega društva za Istro in Katoliškega političnega društva za Slovence na Koroskem in ustanovili Narodni svet z namenom, da se za Slovence, ki živijo v habsburški monarhiji, ustanovi skupni narodni odbor, v katerem bodo zastopani vsi politični činitelji, ki hočejo na temelju enotnosti jugoslovanskega naroda izvajati samostojno jugoslovansko državo. Mesec dni pozneje sta bila ustanovljena pokrajinska odseka narodnega sveta za Štajersko in Korosko. Pod vtisom dogodkov, zlasti na jugovzhodnem bojišču, je bilo nato 12. oktobra 1918 po krajših pogajanjih med zastopniki vseh političnih strank iz Slovenije, Istre, Hrvaške, Bosne in Hercegovine in Dalmacije ustanovljeno v Zagrebu narodno veče, ki je bilo od tega dne dalje politično zastopstvo vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev v monarhiji.

Medtem se je na vseh frontah Avstro-Ogrske bližal razkroj njene iz dvanajstih narodnosti sestavljene armade. 15. junija 1918 je propadla zadnja njena nezadostno pripravljena ofenziva na Piavi in v Tirolu, od tedaj naprej pa se je pripravljala Italija na odločilen udarec. Septembra so na balkanski fronti napadli zavezniki skupno z enotami jugoslovanskih prostovolcev. Istočasno so pritisnili zavezniki tudi na nemški zahodni fronti. Avstrijski cesar Karl je še v zadnjem trenutku skušal rešiti svojo krono. 17. oktobra je izdal manifest, v katerem je zagotavljal narodu svoje monarhije avtonomijo. V svojem odgovoru Avstro-Ogrski 18. oktobra je predsednik ZDA Wilson izjavil, da priznava Češkoslovaško kot vojskujočo se silo zoper Avstro-Ogrsko in Nemčijo in prav tako tudi osvobodilna stremeljenja Jugoslovancov, za katere avtonomija ne pride več v poštev in naj bodo ti narodi v prihodnosti sami krojili svoje usode.

Dne 27. oktobra 1918 je avstro-ogrski zunanji minister Andrassy sporočil predsedniku ZDA Wilsonu, da sprejme njegove pogoje in prizna pravice Čehoslovakov in Jugoslovancov, da sami odločajo o svoji usodi.

Dva dni nato je generalštab avstro-ogrške vojske poročal nemškemu generalštabu o nepokorščini vojaštva vseh narodnosti, ki se noče več bojevati, o nevarnosti splošne anarhije in boljše vizma.

Konec oktobra 1918 se je začel umik dvojnopolmilijunske avstro-ogrške armade iz vseh bojišč v zaledje. Končno se je zrušila večstoletna zgradba dvojne monarhije. Med ljudskimi množicami vseh narodnosti je zavladalo nepopisno veselje. Bilo je konec štiriletnih vojne, konec pomanjkanja, konec žrtve in trpljenja in na obzorju miru se je pokazala zarja narodne svobode. Ostala je le še skrb, kako se bodo te ogromne množice vojaštva srečno spravile čez slovensko ozemlje na njihove domove. Pa nam je šlo tudi to nekako od rok, z izjemo nekaterih več ali manj kritičnih in tragičnih pripetljajev. Drugo vprašanje pa je, ali smo bili Slovenci na tako nagle prevrat in narodno osvoboditev pripravljeni. Lahko mirno rečemo, da ne. Zdi se, da je kljub dolgotrajni vojni prevrat prišel prehitro in je mnoge politične ljudi presenetil.

(NADALJEVANJE)

PRIPOROČAMO VAM NAŠE IZLETE:

20. oktobra
1-dnevni avtobusni izlet v »neznano«, kosilo med vinogradi in kopanje v toplicah.

26. oktobra
2-dnevni izlet v Budimpešto

29. novembra
3-dnevni izlet po Italiji. Ravenna—San Marino—Bologna—Firenze—Padova.

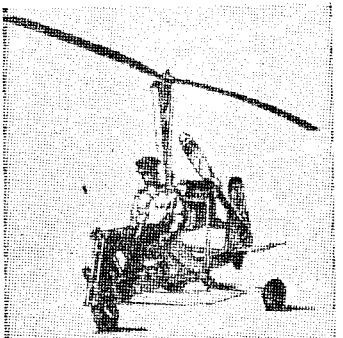
29. novembra
3-dnevni izlet na Dunaj. Ogled gledališke predstave. Schönbrunn in popularnega zabavišča — Prater.

29. novembra
2-dnevni izlet v Budimpešto z obiskom »Scarde«. Za zaključene skupine nudimo najudobnejše avtobuse po sezonskih cenah. Šolske skupine, invalidi in upokojenci so upravičeni na poseben popust.

Programi in informacije v poslovalnici SAP — Ljubljana, Titova 38, telefon 314-922.

Čehoslovaški miniaturni helikopter

Na Češkoslovaškem so izdelali majhen helikopter-enosedelnik z dvema motorjema, ki ju poganja motor s 60 konjskimi silami. He-

likopter, ki so ga krstili za »Aeron XA 66«, lahko doseže hitrost do 170 kilometrov na uro, čeprav običajno ne bo letel hitreje kot približno 110 kilometrov na uro, brez vmesnega pristanka pa lahko preleti do 240 kilometrov dolge proge. Helikopter je namenjen za usmerjanje ognja, pa tudi za izvidniške in kurirske naloge.

Borci 3. bataljona 2. brigade VDV, javite se!

Borci omenjene enote VDV naj se javijo tovarišem Marjanu Pavlinu-Ladu, Nova Gorica, Podgrčar 20 ali Ivanu Poženelu-Blažu, Koper, Partizanska 16a. Več tovarišev iz bataljona VDV je sklenilo prirediti srečanje vseh preživelih borcev enote. Vsi tisti, ki so v 3. bataljonu 2. brigade VDV kakorkoli sodelovali, naj pošljejo svoje podatke — ime in priimek, naslov, četo in funkcijo, ki jo je opravljal v bataljonu.

Želite sami obarvati vaše stanovanje

VOBA obarva:

HITRO

Vrečico iztresetete v vodo in zmešate. Dobljeno maso pustite stati pol ure, nakar dolijete toliko vode, da dobite zaželeno gostoto.

ENOSTAVNO

Kreda, lepilo, apno ali drugi dodatki niso potrebni. Barva lahko vsaka gospodinja sama.

POCENI

1 kg VOBA barve je dovolj za barvanje 10 do 12 m² zidu. Če delate sami, so stroški obnove vašega stanovanja samo 40 S-din po m².

OKUSNO

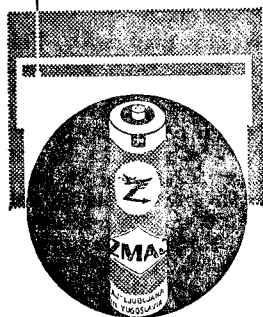
Izdelujemo 31 lepih pastelnih barv, a s kombinacijo teh barv lahko sami izdelate še druge nianse.

CINKARNA CC CELJE

METALURŠKO KEMIČNA INDUSTRIJA

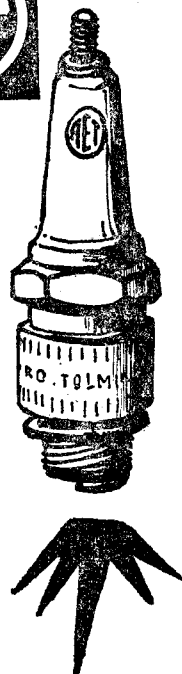
ZA VAŠ TRANZISTOR GRE!

BATERIJE za tranzistorje

- posebno za tranzistorje nova baterija SUPER PL po angleški licenci VIDOR
- 50 % daljša življenjska doba
- plastična prevleka onemogoča izločanje kisline
- izredno natančne mere
- elektronska kontrola kvalitete

TOVARNA BATERIJ
ZMAJ
LJUBLJANA

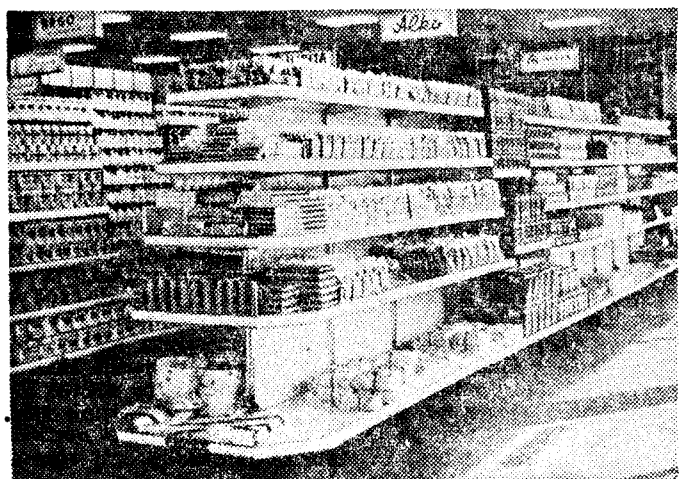
AVTOELEKTRO TOLMIN

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

PAK

SODOBNA MONTAŽNA OPREMA ZA SAMOPOSTREŽNE IN POSTREŽNE TRGOVINE ITD.

Več poslovnega uspeha z našo montažno trgovinsko opremo in kovinsko embalažo

KOVINSKA INDUSTRIJA IG PRI LJUBLJANI

Izvedba:

Jugoslavija

Police, vmesne perforirane stene in konzole iz jeklene pločevine, prepletkane z zaščitnim lakom v poljubnih barvah. Navpični nosilni profili iz polirane nerjavčevega jekla. Celna stran polic opremljena z aluminijemskim profilom, eloksiranim v naravni ali poljubni barvi z vzbočnim dekorativnim plastičnim trakom in možnostjo, namestiti cene in napise.

Prednosti:

Lepe arhitektonske oblike sestavnih delov in celote. Neorijetna individualna prilagoditev opreme velikosti prodajnih lokalov. Variacija prodajnih ploskev s poljubnim premikom polic. Maksimalen izkoristek prodajnega prostora — 40 % več kot z opremo prejšnjih izvedb. Hitra — enostavna montaža brez posebnih orodij. Skrajna higiena prodajne opreme in prostora, ki jo omogočajo ravne gladke ploskve in talni nosilci polic.

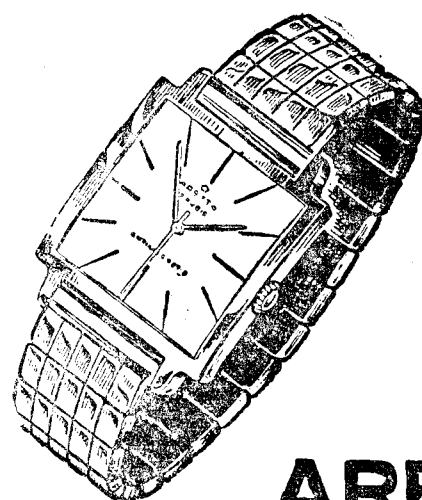

PRESKRBUJE INDUSTRIJO IN DRUGE POTROŠNIKE Z GUMI-AZBESTNIMI TESNILNIMI PLOŠČAMI RAZLIČNIH KVALITET IN NAMENOM UPORABE:

- TESNIT 10, TESNIT 25, TESNIT 100, TESNIT KEMIT, TESNIT SOLVENIT, TESNIT UNIT IN TESNIT ARMIT (ŠTEVILKE POMENIJO ATMOSFERE PRITISKA).

Dolgoletna tradicija v izdelavi slojastih plastičnih mas — laminatov: izoteksta po DIN 7735, kvalitete HgWG in HgWF ter izocartov po DIN 7735 kvalitete Hp I, Hp II, Hp III, Hp IV.

Kooperacija z industrijo motorjev in motornih vozil ter strojev za gradbeništvo.

ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST. Piazza St. Antonio Nuovo 4/I-II

- NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata. PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!
- NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

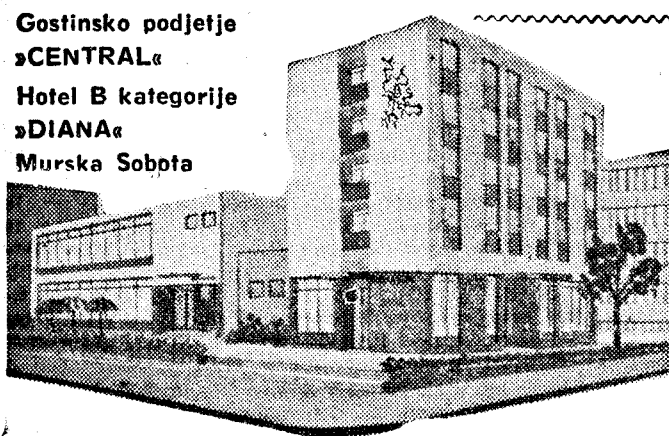
Gostinsko podjetje

»CENTRAL«

Hotel B kategorije

»DIANA«

Murska Sobota

Kavarna, restavracija, slaščičarna, bife, 40 sob. od teh 24 z eno posteljo, s kopalnicami in telefoni

Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neposredni bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistično biro v hiši. Obiščite nas.

Kdor gradi varčuje, če kupuje vse pri GRAMEXU

GRAMEX NUDI ZA NAKUP

1.000.000

KREDITA BREZ POROKOV

Za nakup zlasti priporočamo:
• prvovrstno salonično kritino »Anovo« • kvaliteto vrsto cementa Trbovlje — Anovo — Umag • betonsko železo — na željo krivljeno po načrtu • bogat sortiment keramike — sanitarij • vse vrste apna • vrata, okna, garažna vrata, parket, CARIL in druge obloge • vse vrste opečnih izdelkov — okensko steklo in drug gradbeni material

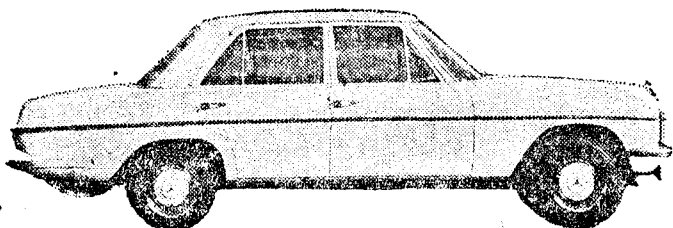
Informacije za potrošniški kredit daje prodajni oddelek, Kurilniška 10 tel. 310-140 in 312-851 IZKORISTITE UGODEN NAKUP!

175 NAGRAD

VELIKEGA NOVOLETNEGA

NAGRADNEGA ŽREBANJA

KREDITNE BANKE IN HRANILNICE LJUBLJANA

V štiri mesečna nagradna žrebanja KREDITNE BANKE IN HRANILNICE LJUBLJANA so vključeni varčevalci vezanih hranilnih vlog, stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki namensko varčujejo po pravilnikih banke ter lastniki vezanih deviznih računov, ki bodo imeli do 31. decembra 1968 2000 N-din z odpovednim rokom nad 1 leto. Postanite in ostanite redni varčevalec Kreditne banke in hranilnice ljubljanske, kjer ste poleg ugodnih pogojev varčevanja udeleženi še pri nagradnem žrebanju Kreditne banke in hranilnice vsake 4 mesece.

NAGRADE:

1 OSEBNI AVTO MERCEDES

14 MOPEDOV »TOMOS«

50 ROČNIH AVTOMATIČNIH UR DARWIL — MODEL 1968

50 KOLES PONY — ROG

50 BRIVNIKOV ISKRA — BRAUN SIKSTANT

KB

LJUBLJANA

Za olimpijskim bliščem

Mehiški predsednik Gustavo Diaz Ordaz

26. julija letos je bila ob obletnici kubanske revolucije množična manifestacija tudi v mehiški prestolnici. Navada je že, da ga oblast v takšnih primerih usodno polomi: v strahu, da bi se manifestacija razširila v demonstracijo, pošlje nad manifestante policije. Tako je bilo tudi v Ciudadu Mexicu. Notranji minister je poslal nad študente in profesorje tako imenovane »granadere«, oddelke policije, ki so izurjeni in opremljeni nalašč za dušenje demonstracij. »Granaderi« so uporabili strelno orožje — med njimi tudi bazooko — in na prizorišču je obležalo nekaj mrtvih manifestantov.

Menili so, da bo tako red vzpostavljen, toda manifestacije so se nadaljevale v milejši obliki vse do zadnjih dni pred začetkom 19. olimpijskih iger. Toda tokrat je bila intervencija policije še hušja. Spopadi, v katerih so tudi študentje uporabljali strelno orožje, so terjali okoli štirideset žrtev, veliko ljudi je bilo ranjenih, veliko jih je policija zaprla — in kazalo je, da Mehika sploh ne bo mogla izvesti olimpiade, za katero je dala 150 milijonov dolarjev.

V julijskih manifestacijah ob obletnici kubanske revolucije so mehiški študentje in profesorji zahtevali le spremembe v študijskem sistemu, zdaj pa zahtevajo tudi korenite družbene spremembe. Študentski odporniški odbor, katerega članov policija ne more prijeti, ker se skrivajo, je ukazal, naj se boj

nadaljuje. Rektor univerze Javier Barros Sierra, ki je postal tarča napadov vladne večine, je odstopil, vendar njegovega dejanja niso sprejeli. 7.000 profesorjev je sklenilo posnemati zgled 53-letnega inženirja, potomca ustanovitelja nacionalne univerze Justa Sierra. Univerzo je po dolgotrajnih in krvavih bojih zasedla policija.

Takšni so bili dogodki v Mehiki pred začetkom olimpijskih iger. No, treba je povedati, da ne ena ne druga stran nista skušali prizadeti olimpiade, saj so boji divjali daleč stran od olimpijske vasi.

Resnica o ozadju nemirov je za Evropejca, ki ima Mehiko za deželo sombrerov in turizma, presenetljiva. »Revolucijo smo imeli pred Rusi (leta 1910),« pravijo profesorji je sklenilo posnemati zgled 53-letnega inženirja, potomca ustanovitelja nacionalne univerze Justa Sierra. Univerzo je po dolgotrajnih in krvavih bojih zasedla policija.

Mehika, ki ima danes okoli 45 milijonov prebivalcev in ki jih bo kmalu imela 70 milijonov, če bo prebivalstvo tako naglo naraščalo, je v zadnjih desetletjih napredovala, toda polovica prebivalstva še vedno živi v »enodružinskih sobah« brez tekoče vode, četrtnina prebivalstva se ne najde niti kruha, letni dohodek na prebivalca je 350 dolarjev, vendar imajo kmečke družine na leto komaj 100 dolarjev dohodka. Poprečna delavska plača na dan znaša komaj en dolar in sindikati se že dolgo prizadevajo, da bi jo zvišali na dva dolara. Mehika nameni velikanška sredstva za šolanje, toda polovica prebivalstva ne zna ne brati ne pisati in milijoni preprosti Indijanci ne razumejo španščine, čeprav je Mehika največja dežela španskega jezika slovnega področja. Pred revolucijo v letu 1910 je med 15 milijoni Mehikancev komaj 50.000 ljudi imelo svojo zemljo, danes pa je posestnikov veliko več: 4 milijone. Vendar je v Mehiki okoli 275.000 ljudi brez dela.

Mehika ima 2.400 kilometrov meje z Združenimi državami Amerike in vpliv velikega sosedja je močan. Čeprav se Mehikanci baje bojijo amerikanizacije, uvažajo iz ZDA 77 odstotkov izdelkov, v ZDA pa izvažajo 78 odstotkov svoje proizvodnje. Več kot 25.000 ameriških strokovnjakov dela v Mehiki.

Logično bi bilo pričakovati, da se bo upri revni del prebivalstva, toda uprli so se študentje, otroci premožnejših družin. Z lepaki, ki so sramotili tudi doslej nedotakljivega predsednika države, so zahtevali obnovo revolucije, ki da jo je vsemogoča vladajoča stranka PRI (Partido revolucionario institucional) naredila sklerotično. Oblast je te ideje pripisala plačanim provokatorjem, policija je obtožila oblast, češ da so nemire zakrili ekstremistični elementi v sami PRI, obtoževali so se z olimpiadi in govorili so o tujem vplivu.

José García Valseca, polkovnik in lastnik vrste časopisov, med katerimi je tudi konservativni »El Sol«, pravi: »Mehika lahko preživi vse svoje prebivalstvo. Kdor umira od lakote, je tega sam kriv.«

Sindikalni voditelj Fidel Valasquez je ostro obsodil študentsko gibanje.

Vlada je oponesla študentom, da hočejo preprečiti olimpijske igre, v nasprotnem primeru pa izsiliti izpolnitev svojih zahtev. Študentje so odgovorili, da se vlada okorišča z olimpiado, češ da zaradi nacionalnega prestiža hoče za vsako ceno izvesti olimpijske igre in zatreti študentsko gibanje.

Poleg prikazanih razmer v notranjepolitičnem (PRI ima 175 od 178 poslancev v parlamentu) so omenjali tudi tuji vpliv. Ameriški vpliv na Mehiko je seveda močan, zlasti zaradi tega, ker Mehika v Organizaciji ameriških držav dostikrat ne poslušati ukazov iz Washingtona, če gre za protikubansko dejavnost. Prav zato je značilna izjava šefa FBI Hooverja, da je v Mehiki komunistična nevarnost. Nekateri menijo, da bi ZDA utegnile odpraviti to nevarnost po češkoslovaškem zgledu. Druga stran govori o nevarnosti Guevara, Pekinga in Moskve. Slišati je tudi mnenje, češ da je predsednik države Gustavo Diaz Ordaz že pred časom opozoril na sklep trikontinentalne konference v Havani januarja 1966, da bodo skušali onemogočiti olimpijske igre v Mehiki.

Jasneje pogleda na dogodke v Mehiki še ni. Položaj se je le toliko izboljšal, da se je streljanje nehalo in da so se začeli pogajati.

STANE IVANC

Obisk v Padovi

Na povabilo pokrajinskega odbora narodnega združenja italijanskih partizanov ANPI je bila v dneh 10. do 12. oktobra v Padovi na obisku delegacija republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije. V delegaciji so bili Franc Leskošek-Luka, predsednik, Stane Bizjak, sekretar, in Julij Beltram, član republiškega odbora ZZZ NOV.

KULTURA IN PROSVETA

RAZSTAVA: PRIMORSKA V BOJU ZA SVOBODO

Izredno pregledna in razkošna razstava

15. september je, kot srebrni jubilej vse ljudske vstaje in praznik vsega primorskega ljudstva, za nam. Spominjamo se ga kot dne, ko se je v Novi Gorici zbralo okrog 120.000 ljudi na veličastnem zborovanju ob govoru Edvarda Kardelja, sprejetju pisma tovarišu Titu in velikem srečanju borcev enot IX. korpusa ter prekomorskih in drugih enot, inter-nancev ter aktivistov.

Muzej revolucije Slovenije je pripravil in postavil v avli novogoriške občinske skupščine veliko razstavo pod naslovom PRIMORSKA V BOJU ZA SVOBODO. Razstava je bila odprta 14. septembra, zaključena pa 7. oktobra letos. Ta razstava je zaradi osrednjega dogodka bila nekako premaknjena na rob in v javnosti še ni doživela tistega odjeka, ki ga na vsak način zasluži.

Priprava in postavitve te razstave staneta okrog 14 milijonov S-din. Veliki panoi in gradivo na policah zavzemajo prostor po dolžini nad 250 m. Ze s tema dvema podatoma naj bo ponazorjeno, za kako veliko delo in predstavitev gre. Razstava dobesedno učinkuje veličastno. Velikostna pa je tudi številka obiskovalcev. Ze 15. septembra jo je obiskalo, po približni oceni, kakih 20.000 ljudi. Doslej so si jo ogledali (po razrednih skupinah) učenci in dijaki sol-kanske osnovne šole, šempetrske osnovne šole ter novogoriških sred-njih šol in osnovne šole. Ogledali so si jo nekateri delovni kolektivi, številni obiskovalci kino predstav v Novi Gorici in drugi občani. Pov-pravno je dnevni obisk nad 500 obiskovalcev.

Razstava se začne s panojem, ki prikazuje prihod dveh italijanskih vojnih ladij v tržaško luko 1. 1918 in se zaključuje s posnetkom množice ljudi na velikem političnem zborovanju jeseni leta 1953 na Okrog-lici. V tem okviru se vrste dokumen-ti, ki pričajo o okupaciji, terorju, potujčevanju, uporu in boju na tleh Slovenskega Primorja. Vsako obdobje je in vsako posamezno gibanje je posebej prikazano. Obiskovalci dobi izredno celovit in nazoren vtis o razmerah v minulem 50-letnem obdobju primorskega ljudstva. Prvič se je zgodilo, da imamo na enem prostoru in v okviru enotne razstave prikazano vse obdobje iz let okupacije med obema vojnama, obdobje NOB in prva povojna leta, ko je bilo treba odstraniti razkosanost Slovenskega Primorja na fa-mozni coni A in B.

Predsedstva občinskih konferenc SZDL na Primorskem so se že na-čelno domenila, da bo ta razstava obšla še nekatere druge večje kraje na Primorskem. 30. oktobra jo bodo postavili v Ajdovščini. Od tod bo prestavljena v Idrijo, Postojno in v Koper. Zaradi svoje velikosti in teh-nične zahtevnosti (osvetlitev) bo za-njo treba s posebno skrbjo izbrati primeren prostor. Zaradi svoje teht-nosti, temeljitosti in dokumentarno-sti pa zasluži, da jo vidi in si jo kar najbolj vtisne v spomin vsak zavezen primorski rojak.

Razstavo umetniško dopolnjujejo svojevrstne plastike umetnika Ja-neza Boljke. Iz razbitih pušk in za-

rvjavih bajonetov je zvalil svoje-vrstne kompozicije in nam tako predstavi: Slovenski tistom, Regijem, Opuščenemu zemljo, Sloip trpljenja in druge simbole. Na prepičljiv na-čin izraža humano misel in zahtevo: NIC VEČ OROŽJA!

Muzej ljudske revolucije Sloveni-je je ob tej veliki razstavi izdal tudi lično izdani in vsebinsko bogat katalo, po katerem bo segel vsak, komur je mar dobrega zgodovinskega dokumenta te dobe trpljenja in bojev ter zmage primorskega ljud-stva.

Pot te velike razstave po Slo-venskem Primorju nikakor ne sme biti zgolj sporazum in dogovor od-govornih ljudi v vodstvih konferenc občinskih odborov SZDL, ampak mora postati živa potreba ljudi, da se ob njej za nekaj trenutkov usta-vijo in se zamislijo nad tem najtež-jim obdobjem naše preteklosti. To potrebo naj začuti in si jo uteši predvsem naš mlajši rod.

CIRIL ZUPANČ

Nova muzejska zbirka

Dejavnost Goriškega muzeja, ki ima svoje prostore v Kromberškem gradu, področje delovanja pa od Tr-stelja do Izvirja Soče, je letos izredno velika.

V začetku leta so člani te ustan-o-ve postavili spominsko razstavo in izdali brošuro »Za Vojkoma«. Ta raz-stava je obšla več krajev ajdovske, novogoriške in toliminske občine ter je sedaj v Kopru.

Vodstvo muzeja je sodelovalo v pripravah in je vodilo posvetovanje slovenskih zgodovinarjev, ki je bilo v Novi Gorici od 9. do 13. septembra letos.

Sedaj dela v sodelovanju s kraje-vo skupnostjo Sempas pri pripravah za proslavo ob 100-letnici šempaske-ga tabora. Ta velika prireditel bo v nedeljo, 20. oktobra, v Sempasu in Ozeljanu.

V zvezi s praznovanjem 100-letnice taborskega gibanja na Slovenskem in ob isti obletnici ustanavljanja čitalnice, je Goriški muzej postavil novo zbirko pod naslovom: PRI-MORSKI SLOVENC V DESELET-JU 1860—70.

V dveh sobah je razporejenega veliko različnega in zanimivega zgodovinskega gradiva iz tistega obdobja pred 100 leti, ko so se naši ljudje nacionalno osveščali in se za-čeli vse bolj in bolj organizirano uveljavljati.

Obnavljano desetletje na Pri-morskem je pomembno predvsem zato, ker je prav v teh letih obudilo akcije, ki so bile započete že leta 1848 in kmalu zatem časno zatrte. Razstava želi predstaviti na-čine in sredstva, s katerimi se je tedaj že zelo zavestno začelo narod-

Kranjska mladina o kočevskem zboru

V galeriji zgodovinske Prešernove hiše v Kranju je Gorenjski muzej odprl zanimivo razstavo ZBOR OD-POSILANCEV SLOVENSKEGA NA-RODA V KOČEVJU, ki je posvečena 25. obletnici tega dogodka. V sode-lovanju z raznimi sorodnimi organi-zacijami, zlasti pa z Muzejem ljudske revolucije v Ljubljani, je kustos Francu Benediku uspelo zbrati mno-go fotografskih posnetkov, legalno izdelanega ciklističnega gradiva o tem zboru in druge materiale, ki zelo nazorno dokazujejo veličino in zgo-dovinski pomen tega dogodka. Zlasti so zanimive slike volitev poslancev v partizanskih enotah. Na Gorenj-skem, kot so poudarili ob sami otvoritvi razstave, so posebno težke razmere onemogočile večje volitno aktivnost, tako da so bile volitve po pravih postopkih izvedene samo v prvi četi Gorenjskega okraja, kjer so izbrali dva delegata.

Razstava je namenjena predvsem šolski mladini. Ta jo tudi množično obiskuje in med njimi je slišati raz-ne pogovore in komentarje o veličini tega dogodka v tistih revolucionar-nih časih. — K. M.

Karel Levičnik: Artileristi prekomorci

Monografija o artileristih preko-morcih je že tretja knjiga, ki je izšla v knjižnici NOV in POS in obravnava tematično prekomorskih enot naše narodnoosvobodilne vojske. Pobudo zanjo sta dala komisi-ja za zgodovino sveta za razvijanje tradicij NOB pri predsedstvu republiškega odbora ZZZ NOV Slovenije in osrednji odbor prekomorskih brigad, ki je bil ustanovljen leta 1966.

Monografijo je napisal general-podpolkovnik Karel Levičnik, ki so ga jeseni 1943 poklicali iz Slovenije v vrhovni štab NOV in PO Jugo-slavije kot artilerijskega strokov-njaka. Ker mu ni uspelo priti v Drvar, je šel na otok Vis, kjer je delal v štabu artilerije, bil nato na-čelnik artilerijskega oddelka v vrho-vnega štaba, zatem pa komandant artilerije VIII. korpusa in IV. arma-de. Organiziral je nastajajočo artilerijo, nato pa kot komandant artilerije sodeloval v bojih v Dalmaciji, Liku, Mostarju, Reki, Trstu in Ilir-ski Bistvi. Na podlagi svojih zapisov in be-ležnic iz tega časa je avtor pripra-vil za knjižo Prekomorci (Ljublja-na, 1965) obširno študijo Artilerijske enote. Na prošnjo osrednjega odo-bra prekomorskih brigad je svojo

študijo iz leta 1965 razširil ter ob pomoči posebne komisije dopolnil. Tako je nastalo prvo večje delo v Sloveniji in verjetno v Jugoslaviji, ki obravnava razvoj posebne pano-ge narodnoosvobodilne vojske — artilerije, ki ji doslej naše zgodovino-pisje ni posvečalo posebne pozor-nosti. Pomembno je tudi, da se je prav na Visu, kjer je bil pisec te knjige organizator artilerije, začela z materialno pomočjo zaveznikov razvijati sodobna artilerija, ki je bila osnova artilerije naše sedanje armade.

Pisec obravnava tako organiza-cijo kot akcije, v katerih so bili borci prekomorci. Zato se ne ome-juje samo na enote, v katerih so prevladovali prekomorci, temveč obravnava tudi enote, v katere so pošiljali prekomorce na pomoč. Tako je v monografiji zajet dober-šen del artilerije, ki se je od konca leta 1943 do osvoboditve bojevala za osvoboditev dalmatinskih otokov, Dalmacije, Like, Gorskega Kotara, Hrvaške in Slovenskega Primor-ja. Črne gore, Hercegovine, dela Bosne in Hrvaške. Končno omenja tudi akcije artileristov v Srbiji, za osvoboditev Beograda in na srem-ski fronti.

Poleg artileristov je avtor obde-lal tudi dve minometni enoti, ki sta bili formirani iz prekomorcev. V rokopisu osvetljuje avtor na eni strani doslej malo znana dejstva pri ustanavljanju artilerijskih enot, na drugi strani pa zelo podrobno opisuje posamezne pomembne bitke (za nekatere dalmatinske otoke, mostarsko, kninsko in resko bitko, kapitulacijo 97. armadnega zbora), ki so sicer iz vojaške literature že znane. Vendar je to avtor storil na-merno.

Pričujoča knjiga vsebuje tudi deset zelo uspešnih slik, šestdeset foto-grafij, pregled vodilnega kadra artilerijskih prekomorskih enot in seznime padlih in preživelih borcev. Ker je avtor med pripravami in uskom knjige umrl, je v knjigi pri-občena še njegova obširna biogra-fija.

Knjigo je založila založba »Soča« iz Nove Gorice in je tiskana v dva tisoč izvodov.

ALBERT KLUN

Pesem - naš zaklad

Letos se je od aprila ssem zvrstilo po naših mestih in vaseh že mnogo proslav, velikih in majhnih. Največja in najlepša je bila 15. septembra v Novi Gorici. Če bi me kdo vprašal, kaj mi je v nje in vseh drugih ostalo najbolj v spominu, bi mu odgovoril: partizanska pesem.

Pesem, rojena v revoluciji, ko je naše ljudstvo trpelo, se borilo in upalo. Pesem, ki je vžigala in še vedno vžiga...

V Novi Gorici sem poslušal in gledal skupno, ki je navdu-

šeno in sila resno — kakor ne-koč — pela pesem za pesmijo: Nabrusimo kose, Kovachi smo, Na juriš, Počivaj jezero v tiho-ti, Povej, kam greš, črnolaska — kdo bi mogel vse naštet! Tako ubrano so prepevali, kot bi se bili doma vadili nalašč za to priložnost. Pozanimal sem se, iz katerega kraja so, pa sem zvedel, da so se zbrali »z vseh vetrov«, tako rekoč po naključ-ju. Stali so okrog mize pod borovci in dajali duška svojim občutkom ob velikem prazniku. Videl sem, da niso pozabili no-bene kitice, nobenega besedila. Pesem jim je torej ostala v srcu. In peli so res iz srca!

To so bili seveda že priletni ljudje — če štejemo za priletno tiste, ki so bili pred 25 leti mladi partizani. Se bolj bi bilo razveseljivo, če bi bilo med njimi tudi kaj mlajših, ki revo-lucije niso doživeli. Mar ne bi bilo lepo, če bi mlajša genera-cija tudi partizansko pesem pre-vzemala kot del zakladnice naše revolucije?

Resnici na ljubo je treba povedati, da se mladina v šolah premalo seznaja z narodno in partizansko pesmijo. Ne vem, kje je razlog za to; morda v tem, ker učiteljske osebe samo premalo pozna te pesmi, zlasti partizanske.

In če vsepovsod nastajajo ansambli, ki gojijo popevkar-stvo s plehkimi, večidel tujimi besedili in posiljenimi vižami — zakaj ne bi kje ustanovili zbora, ki bi izvajal pesmi naše revolucije, tiste pesmi, ki so spremljale borce NOV, kadar so šli v napad, in jim vlivale mo-či, poguma? Imamo sicer inva-lidski pevski zbor in nekatere druge, ki gojijo to pesem, toda to je premalo, potrebna bi bila množičnost!

Ta pesem nam je »namreč še vedno potrebna, ker preprič-ljivo govori o veličini našega narodnoosvobodilnega boja. Se bolj pa bi nam bila potrebna, če bi morali ponovno braniti svojo svobodo in neodvisnost.

F. S.

Kristina Suler:

IZGNANCI

Ob naši hiši breskev cvete in trate vse že zelene, na vrhu skrite pod grmičjem vijolice sladko dehte.

In ptice, kakor vsako leto, si v vejah gnezdece pletu, z oblaki belimi posuto pomladno modro je nebo.

Pred hišico na klopici dremlje naš dedek v svojo velo alan, k zatonu mu življenje klone skrbni in truda pozni dan,

ki smo odšli in zapustili svoj dom in zemljo, rodni kraj, izgnal nas tujec je iz raja, njegovi smo tlačani zdaj,

kdo bo pognojil naše njive, kdo bo oral in kdo sejal, kdo travnice nam bo pokosil, v jeseni jablane obrabl?

Objemajo vse naše misli te, bela hiša sred vasi, ko vstala zora bo svobode, na naše polje bomo šli.

Nekaj utrinkov o partizanski tehniki »NANOS«

IMELI SMO
LJUDI ...

Kar težko je danes verjeti, da je bila partizanska tehnika »Nanos« 3 mesece v bunkerju tik ob glavni cesti Trst—Ljubljana, po kateri so dnevno grmeli nemški tanki, oklopniki in vozila z možmi v zelenih čeladah. Mnogokrat je grmel, da se je v bunkerju vse treslo. Neverjetno se tudi zdi, da je bila tik pod poštnim uradom, kamor je dnevno hodilo toliko strank — ene in druge politične pripadnosti, pa tudi Nemci, če so imeli službeni opravke. Na »straži« pred bunkerjem pa je bil za »kamufilažo« prašič.

Partizanska tehnika »Nanos« ima za seboj svojevrstno pot in doživljanje. Pričela je delovati že sept. 1941 pri Viktorju Hajni v Zalogu pri Postojni. Od maja do novembra 1943. je bilo njeno delo prekinjeno zaradi aretacije tov. Hajne. Stroj so aktivisti prepeljali v Lozo pri Sajevčah in jih poskrbilo. Takratni sekretar okrožnega komiteja za južno Primorsko pa je poskrbel, da je delo tehnike Nanos znova oživel. To nalogo je poveril Stanetu Gorjancu-Petru iz Sajevč, ki se je takrat — ranjen mudil nekaj časa doma na zdravljenju. Žal so stroji v vlažnem bunkerju že skoraj vzeli konec. Ostal je le še eden, in še ta v skrajno slabem stanju. Vendar se je Peter z nekaterimi tovariši lotil dela z vso resnostjo in vnmemo. Sprva so pri Bošnjarih v Sajevčah začeli tiskati razne propagandne letake. Toda Peter je tuhtal, kako bi tehniko usposobili, da bi lahko opravljala še druge naloge. V Postojni je imel mnogo znancev. Tako je osebno nabavil prvi dober stroj in ciklostil v knjigarni »Madriz« v Postojni.

Delo v tehniki se je širilo in je bila za takšno postojanko potrebna konspiracija. Zato so uredili pri Hribarju v Sajevčah večji in primernejši bunker. Vanj so že lahko poleg pisalnih strojev sprejeli tudi rotacijski in ročni ciklostil.

Zanimiva je pot teh dveh strojev od Seberjeve tiskarne v Postojni do Sajevč. Nalogo, da ju prepeljejo »naročniku«, so prevzeli nekateri »naši«, ki so bili pri gasilcih v Postojni. Pri Seberju so stroje pri belem dnevu naložili na službeni gasilski avto — le 20 metrov od nemške straže, ki ni niti malo slutila, komu so stroji namenjeni. Pri Otoku so medtem »organizirali« požar neke kope sena. Zatulila je sirena, in že je gasilski avto skozi nemške zapornice drvel s stroji za tehniko proti improviziranemu požaru — do dogovorjenega mesta pri Hojčah. Tam so stroje prevzeli terenci pod vodstvom Staneta Gorjanca in jih ponoči prepeljali po stranskih poteh čez Studenec in Korotan do Hruševja.

Peter, ki je imel ves čas na svojih ramenih vso skrb in odgovornost za tehniko — ne samo za materialne strani, temveč tudi za njeno varnost — je že ob prevzemu te dolžnosti napravil načrt, da se mora tehnika pogostoma seliti. V posameznem kraju naj bi bila le po nekaj časa, da ji ne bi sovražnik prišel na sled. (Sajevče so precej odmaknjene od glavne ceste in so se tam ves čas ustavljale razne partizanske enote, tako je tudi sovražnik večkrat preiskoval ta kraj.) Tako se je tehnika

od Hribarjevih preselila bolj h glavni cesti — k Ferjanovim na Velika Brda, po krajšem času pa v Hruševje. Bil je to drzen načrt — spraviti tehniko prav h glavni cesti, v brk okupatorji, ki se dnevno z vso oholostjo vozi skozi vas po glavni prometni žili Trst—Ljubljana. Tako sta nekega februarja dne 1944 Pavel Posega in Franc Čič z Brd začela pripravljati bunker v tako imenovani »verandi« Pirotovi, le kakih 8 metrov od glavne ceste. V sami »verandi« je bilo vsak dan veliko prometa, saj je bila tam »Pošta-Hruševje«. Poštni uslužbenec Janko Debevc pa je tam stanoval z družino. Bunker je bil 15. II. 1944. gotov. Zakamufilirali so ga tako, kot se nikoli: vhod v bunker je bil v malem hlevu, v katerem je bil prašič. Kdorkoli bi tja prišel, ne bi mogel niti malo posumiti, da je za »prašičem« nekaj tako pomembnega. Le ponoči, ko so tehniki prihajali ven na zrak, so prašiča spravili v prostor poleg, ki je bil po navadi poln »šare« — škafov, za-

bojev in podobno. — Skratka, prašič je bil nekako na »straži«.

V bunker je Peter celo napejlal elektriko. Dela je bilo veliko, saj je tehnika včasih naskakala že po 4000 izvodov dnevno. Zato so elektriko nujno potrebovali za razsvetljavo in radio. Toda kako preslepiti elektrinarja, da ne bi ob koncu meseca posumil, zakaj gre v tej hiši toliko toka. Tudi pri tem so se dobro znašli. Tok je šel na števec pošte. S preusmeritvijo toka v števec pa so uspeli, da se je števec vrtil 10 dni naprej in 10 dni nazaj. Tako je na koncu meseca izkazoval normalno uporabo skromne pisarne hruševske pošte.

Tehnika Nanos je imela tedaj vse širše naloge. Poleg tiskanja letakov, okrožnic, brošur itd. so tiskali tudi dodatne izvedbe Slovenskega poročevalca. Nadveža važna pa je bila naloga — da so v tej tehniki delali ponarejene listine, osebne izkaznice, ausweisse itd. — po originalnih italijanskih listinah, ki

so si jih priskrbeli po »razdejanju« hruševske občine ter po originalnih nemških listinah. To so bili tedaj dokumenti naših aktivistov, kurirk in drugih ilegalnih delavcev, ki so prav prišli, ko je bilo treba tvegati najbolj drzne akcije in preslepiti sovražnika. Tudi prve štampiljke so bile iz »oropane« hruševske občine. Kasneje je štampiljke (žige) nabavljali v Trstu; te so bile kopije originalnih nemških. Priskrbel pa jih je Tone Sotlar-Triglav in jih po Tončetu Škapinu pošiljal v tehniko Nanos.

Skrajno nevarno je bilo, če bi tako pomemben material prišel v roke okupatorju. Zato je bila »veranda« minirana. (Verjetno bodo takratni stanovalci osumili, ko bodo zvedeli to skrivnost, ki jo je Peter vse do zdaj prikrival). Sam je opravil ta posel: za vsak primer je bilo v bunkerju nastavljenih več kilogramov tritola.

Nemalokrat so bile po vasi preiskave. Ko so bili Nemci ali belogardisti v vasi, sta Janko ali

njegova žena Ivanka dala iz sobe nad bunkerjem določeno znamenje z udarci na podu. Ko je nevarnost prešla, so dali znamenje »odjuge«.

Ivanka je tudi kuhala tehnikom. Seveda je bilo treba speči mnogo kruha za tako veliko družino. Štedilnik doma pa ji ni pekel, zato je nosila po hišah peči kruh — izmenoma, enkrat k Torenčevim, drugič k Tičevim ali k Mesarici. Še tako so jo spraševali: joj, koliko kruha pojeste pri vas!

Intendant je bil Ivan Doles, obenem tudi edini, ki je imel — razen tehnikov — dostop v bunker in je lahko prinašal in odnašal material. Tudi iz tiskarne v Hruševju kot že prej na Brdih, je bila prva javka, kamor so odnašali tiskano gradivo — sod na polju, oziroma kasneje v Dovcih. Do tam sta nosila le Janez Hribarjev in Doles, od tam naprej pa kurirji P-3.

Stane Gorjanc-Peter kot vodja je imel nalogo skrbeti tudi za nabavo vsega potrebnega materiala za tehniko — papir, razne barve, črnilo, tuše, matrice, i. p. S spretno zasnovano mrežo je ves ta material prihajal iz Trsta. Tonče Škapin (imenovan Tone Žakljek) je po navadi »fural« v Trst, kot je bil še takrat običaj na Krasu in vse do podnanskih vasi. Na vozu s senom, krompirjem in drugim blagom je prav dobro zamaskirano vse spjeljal.

Proti koncu aprila 1944. je Peter nameraval nazaj v brigado. Toda v tehniki bi ga močno pogrešali. Pri tem poslu je bil potreben človek, ki je poznal skrivne vezi za nabavo, prevoze, skratka, potrebno je bilo veliko spretnosti in poslušnosti ter iznajdljivosti. Zato pa mu je Okrožni komite dal nalogo, da pred odhodom v brigado prisrbi večje zaloge (vsaj za nekaj mesecev) raznih potrebščin za tiskarno. V nekaj dneh je že pripeljal naravnost v Hruševje kamion (kamjončin) papirja, matrice in drugega materiala. Pripeljal ga je v spremstvu fašistične straže (pripadnika bataljona MAS). Tudi ta zgodba ima svoje posebnosti: po zaupnikih so naročili pri nekem trgovcu v Trstu tiskarski material za Postojno. Zaradi varnosti naj bi ga spremljal fašistični predstavnik. Ko je kamion pripeljal do Lumbarja — kilometer pred Hruševjem, je šofer začel tarnati, da se je motor pokvaril: začel je puščati bencin in imel še vrsto nevšečnosti. Med opravljenim okrog dozdevno pokvarjenega motorja se pred Italijanom pojavila Tonča in Peter. Pod prevezo, da so partizani v bližini, je Tonča oba Tržačana odpeljal v Postojno. Peter pa je sam sedel za volan in odpeljal kamion v Pirotovo kozolet, tik pred tiskarno. Tako je tehnika Nanos v tistih zadnjih aprilskih dneh 1944 dobila materiala za nadaljnjih 6 mesecev dela.

Prišel pa je čas, ko je bilo treba — zaradi konspiracije — spet misliti na preselitev tehnike. Iz hruševske verande je šla 13. maja 1944 najprej v duplino pri Predjamskem gradu, kjer pa so bili delovni pogoji silno težki. Od tam se je še preselila pod »Rujavo stenov« na Nanosu. Vodstvo tiskarne pa je po odhodu Gorjanca v brigado prevzel tov. Kostja.

Po pripovedovanju
Staneta Gorjanca
zapisala Mira Pagon

Priprave na praznik v Cerknici

Letos mineva že 27 let od prvega večjega partizanskega napada na okupatorja na Notranjskem, napada na Italijansko postojanko v Ložu, 19. oktobra 1941. leta. Od tedaj naprej so se vrstili stalni napadi na okupatorja na Notranjskem. Zato si je skupščina občine Cerknica izbrala ta dan za svoj občinski praznik.

V počastitev tega dne bo v soboto, 19. oktobra zvečer, organizirala dramska sekcija pri DPD Svoboda Loska dolina v domu kulture v Starem trgu Nušičevo komedijo »Dr.« V nedeljo, 20. oktobra ob 9. uri dopoldne, bodo v Završah Bloški planoti odkrili spominski ploščo žirinskemu bataljonu 18. divizije NOVJ. Istočasno pa bodo odkrili spominsko obeležje ob 25. obletnici ustanovitve 13. SNOB Mirka Bračiča v Markovu v Loski dolini. V tem kraju je bila namreč formirana Loska brigada, pozneje preimenovala po padlemu komandantu Mirku Bračiču.

Ob 11. uri dopoldne bo v domu kulture v Starem trgu pri Ložu slavnostna seja skupščine občine Cerknica, na kateri bodo podelili domični žirinskemu bataljonu 18. divizije. Seje se bodo udeležili prevzeli borci žirinskega bataljona »Bračičeve brigade«, ki so bili pri ustanovitvi, nosilci spomenika iz leta 1941, delegacija Notranjskega od-

Leopold Turnšek

Na Topolah pri Rogasli Slatini je v 66. letu starosti umrl Leopold Turnšek, pokopani smo ga pri Sv. Trojici v Rogasli Slatini; k zadnjemu počitku ga je spremljal dolg sprevod prijateljev in znancev, ki so imeli radi plemenitega in poštenega tovariša.

Tovariš Leopold - Poldek je bil že v bivši Jugoslaviji zavezen in napreden Slovenec. V Rogasli Slatini ni mogel dobiti službe, ker je bil zaradi naprednega delovanja na črni listi. Poldeja ga je več let zasledovala; deseterik je bil v zaporu. Ko je bil zaposlen v Zagrebu, ga je policija zaprla v Petrinjski ulici, kjer so takrat mučili znane narodnjake. V partizanih je bil v Kozjanskem odredu; z njim je bila njegova žena Anka. Pozneje je bil na kurirski postaji TV 15.

Po osvoboditvi se je z veseljem lotil obnove porušene domovine. Pred dvema letoma je preстал hudo operacijo, ki mu je žal je za kratek čas podaljšala življenje.

Dr. Edo Križnič

Opčine z bližnjo in daljno okolico so se z žalostjo v srcu poslovile od dr. Ede Križniča, velikega dobronaka naprednega delovca na črni listi.

Pokojnik se je rodil leta 1908 na Opčinah. Ljudsko šolo je obiskoval doma, gimnazijo pa v Novem mestu. Leta 1932 je doktoriral na veterinarski fakulteti v Bologni, nato pa služboval v raznih krajih v Istri in na Krasu. Kot zavednega Slovenca so ga oblasti pred in med vojno stalno preganjale. Zaprte je bil v tržaški in kopski ječi, konfiniran pa v Trstu pri Arezzu. Iz konfinacije je ušel v partizane na Primorsko, kjer je bil tudi veterinarski referent 9. korpusa.

Tik pred osvoboditvijo in po osvoboditvi je bil veterinarski referent komande mesta Trst. Za posumnne podvige je bil dvakrat odklovan.

Po okupaciji cone A je odšel domov in postal pokrajinski veterinar za zgornjo tržaško okolico na Proseku in na Opčinah. Poleg službe je sodeloval v mnogih družbenih organizacijah.

Tov. Križnič je bil zelo čustven in mehak po srcu, toda kljub temu zelo značilen, zavezan in dosleden borec, vzor, kotirani v vojni in v miru, nesebičen, human človek, ki je bil zaradi teh plemenitih lastnosti splošno priljubljen in spoštovan po vsem Krasu. Zato ni čudno, da na Opčinah še ni bilo takega pogreba, saj se ga je udeležilo okrog 10 tisoč ljudi. V 12 dneh so zbrali v počastitev njegovega spomina nad 2000 lir za spomenik padlim borcem in velik znesek tudi za Slovensko dijaško matico. — Naj mu bo lahka kraška zemlja!

Dr. MILAN DOLENC

Bogdan Čebokli

V 68. letu starosti je, zadet od srčne kapi, nedoloma preminil Bogdan Čebokli iz Sedla pri Breginjskem. Mnogi ljudje ga je spremljala na njegovi poslednji poti, saj je bil na Tolminkem, posebej pa v Breginjskem kotu, zelo priljubljen.

Tovariš Čebokli je izšel iz delavske družine. Bil je gradbeni delovodja. Kot večina ljudi iz Breginjskega kota je tudi tovariš Bogdan kot domačjači mladenič odšel s trehletno za kruhom. Leta 1918 so ga upoklopili v avstrijsko vojsko.

Po kapitulaciji Italije se je priključil NOV. Dodeljen je bil 18. bazični brigadi, kjer je bil komandir pionirskega voda, ki je rusil mostove v Baški grapi od Podbrda do Nove Gorice. Vsekar je bil dober in pravičen tovariš, toda neomajen pri izvrševanju svojih dolžnosti. Odklovan je bil z medaljo za hrabrost in še s tremi visokimi odklovanji.

reda, ki že ima domičil v občini, delegacija občinske skupščine Slovenske Konjice, kjer ima Bračičeva brigada tudi svoj domičil, preživeli borec napada na Lož ter poslanci in predstavniki družbeno-političnih organizacij in podjetij. S slavnostno sejo bodo delegacije borcev pogostje vence k spomenikom padlim borcem na Ulaki, Ložu in Cerknici.

Po seji si bodo gostje ogledali novo tovarno Kovinoplastike v Ložu, popoldne pa bo srečanje borcev v domu TVD Partizan v Starem trgu. Popoldne istega dne pa bodo ponovili Nušičevo komedijo »Dr.« v domu TVD »Partizan« v Novi vasi na Blokah. V kulturnem programu bodo sodelovali dramska sekcija in možiki pevski zbor pri DPD »Svoboda« Loska dolina, godba na pihalu sindikalne podružnice Kovinoplastike Lož in godba iz Cerknice ter mladinci osemletke Stari trg in Nova vas.

Skupščina občine Cerknica želi, da bi se slavlja udeležilo tudi čimveč borcev in aktivistov iz drugih občin, ki so se med NOB zadrževali na tem območju Notranjskega.

Slavko Berglez

Spomenik v Završah

Letošnji dan borca v občini Slovenj Gradec je imel še poseben zgodovinski pomen. Januaria 1968 je namreč poteklo 25 let, odkar so na zahrbnih in izdajalski način padli zadnji borci prvega pohorskega bataljona v Završah nad Mislino. V ta namen želimo našim bralcem nekoliko obširneje pojasniti in opisati omenjeni dogodek, katerega se danes še dobro spominjajo živeči člani ZB in ostali

prebivalci v Završah in Doliču. Bil je 16. januarja 1943 okoli 21. ure zvečer, ko je prišla patrola (skupina) sedmih partizanov v Dolič do kmeta Jožeta Navršnika. Ker je bila Navršnikova družina ena prvih družin na strani NOB v Doliču, so navedeni partizani tu našli varno zatočišče in materialno pomoč. Po večerji so se nekaj časa zadržali na krajšem počitku. Ziveča Navršnikova hčerka Rezi-

ka se še dobro spominja, kako se je usodnega večera med to skupino partizanov vrnil znani gestapovski pajdaš in njihov sodelavec Franc Blazinišek iz Mislina. Zaradi njegove prisotnosti je v družini Navršnika nastal velik preplah in strah, da ne bo Blazinišek kaj izdal. Te opravilne sumnje so že naslednjega dne potrdile Blaziniškove naklepe, to je izdajstvo naših borcev. Seveda med partizani ni nihče slutil, da se med njimi nahaja gestapovski vohun.

Istega večera je ta patrola krenila iz Doliča v Završe in tam prenočevala v župnijskem seniku. Nihče od borcev ni niti pomislil, da bo naslednjega dne 17. januarja 1943 doživel tragedijo.

Iz ohranjene nemške dokumentacije je tudi razvidno, da so okupatorji prejeli že nekaj časa pred tem dogodkom poročila o pojavu in premikih te patrolje po okoliških krajih Mislinske doline. Podrobno poročilo o dogodkih dne 17. I. 1943 pa je ohranjeno v bivšem celjskem gestapovskem arhivu, ki se glasi takole:

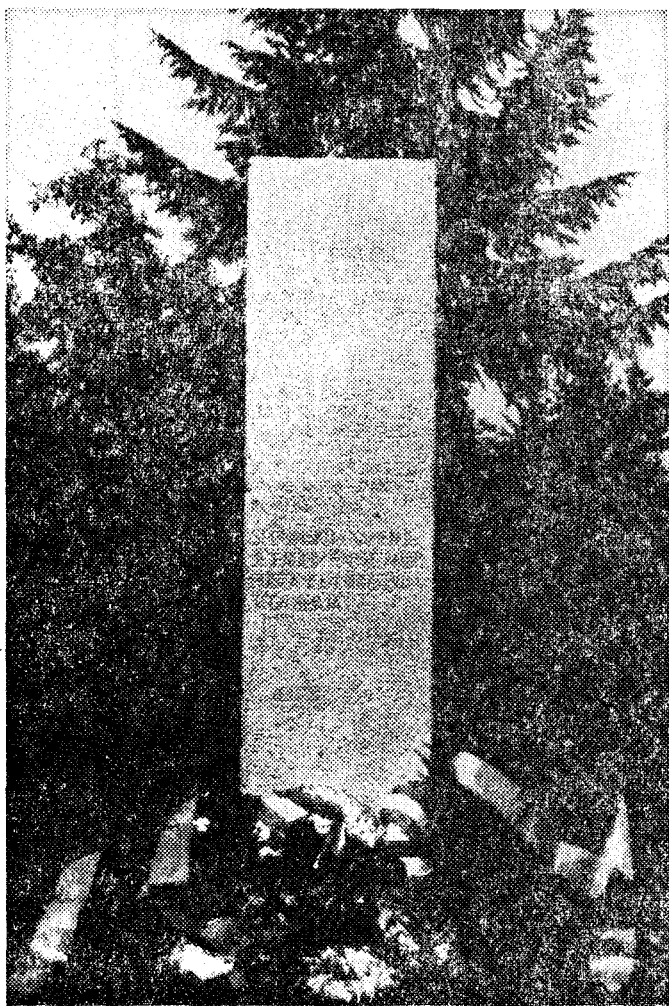
V noči na 17. I. 1943 se je pobežal partizan javil orožniški postaji v Valdeku (Mislino) in povedal, da se v neki šupi v St. Vidu zadržuje 6 oboroženih banditov ter ena ženska in da se bodo tam zadrževali prek dneva. Na to prijavo je orožniška postaja v Mislino telefonično obvestila kriminalnega asistenta Schefflerja in komandanta 2. čete policijskega bataljona Wiesbaden kapetana Fischeja, da so v St. Vidu oboroženi banditi. Zato sta odšla s 60 policisti in 60 vojakov v prisotnosti treh orožnikov v smeri Završ. Istega dne so okupatorji pridrili v Završe in nemoteno postavili zasado okoli župnijskega senika, na katerem so spali navedeni partizani. Tako je sovražnik z močnim mitraljejskim ognjem (iz zvonika, pokopalnice in gozdnih obronkov) udaril po seniku in ga hkrati zažgal. Ko so se partizani začeli prebijati iz gorečega senika skozi velike snežne zamete, se pod rafali sovražnika padli Gojko, Ciko, Milorad in Pepca, v seniku pa sta se sama ustrelila Verboten in Janko, da ne bi padla sovražniku v roke. Ranjenega partizana Sandija pa so ujeli.

Pri padcu te zadnje skupine I. pohorskega bataljona se je pri gestapu v Mariboru pojavil izdajalec Blazinišek, ki je izdal nekatere naše sodelavce NOB, pri katerih so se zadrževali partizani. Po tem dogodku je sledila aretacija družine Likovnik iz Šmiklavca. Erceznik iz Gradske gore in druge.

Po osvoboditvi 1. 1945 je izdajalec Blazinišek padel v roke pravici, vendar mu je pozneje uspelo pobežati in živi danes v inozemstvu.

Ker je bil leta 1965 v Završah odstranjen razpadajoči betonski spomenik kot spomin na opisani dogodek, je zaradi trajnega obeležja na istem mestu postavljen nov spomenik iz pohorskega granita, katerega odkritje je bilo na dan borca 4. julija letos. Ob navzočnosti svojcev padlih in domačinov Mislinske doline. Na željo domačinov in krajevne organizacije ZB v Završah je na spomeniku vklesano naslednje posvetilo: SPOMINSKO ZNAMENJE JE PADLIM PARTIZANOM POSTAVILO LJUDSTVO TEGA KRAJA.

Ignac Miklič-Nace

SPOMENIK V ZAVRŠAH NAD MISLINJO JE POSTAVILO LJUDSTVO TEGA KRAJA

PRAVNA POSVETOVALNICA

Kot borcu NOV vam je bila priznana udeležba v NOV pred 9. 9. 1943 in dvojno štetje. Glede na to ste pred kratkim izpolnili pogoje za upokojevec, kot jih določa 70. člen pokojninskega zakona. V podjetju, kjer ste zaposleni, vas silijo v pokoj, češ da ste pogoje za upokojevec izpolnili. Vi pa nočete še v pokoj, čeprav imate sicer za to že vse pogoje.

Vaše podjetje nima prav. Če bi vam izdali odločbo o prenehanju dela, da bi vi sprožili delovni spor zaradi nezakonitosti take odločbe, bi s tožbo uspeli. Iz sodne prakse sodišča poznamo podoben primer. Skladno z določbami temeljnega zakona o delovnih razmerjih sme delovna organizacija skleniti, da delavec delo preneha proti njegovi volji, samo če ni več pogojev za njegovo delo v tej delovni organizaciji. Članstvo delavca

v delovni skupnosti lahko preneha samo na način, kot jih določa omenjeni zakon v členih 102—109, 113 in 114. (Zaradi odprave delovnega mesta, zmanjšanja obsega dela, če delavec ne zadovoljuje zahte-

Upokojevec borca NOV

vam delovnega mesta, zaradi izključitve, v primeru, če je delavec spoznan za popolnoma nezmožnega za delo, če mu je prepovedano delo na določenem delovnem mestu, če je delavec obsojen na zapor, daljši od treh mesecev ali izrečen enako dolg varnostni ukrep).

Ena izmed osnov za prenehanje dela v delovni organizaciji brez privolitve delavca je dopolnjena pokojninska doba. Temeljni zakon o delovnih razmerjih ne predvideva, da delavcu brez njegove privolit-

ve preneha delo tudi s krajšo pokojninsko dobo kot 40 let. Nemogoče je, da bi delavec prenehal delo, ko izpolni krajšo pokojninsko dobo. Sklep delovne organizacije, ki je v nasprotju s tem določilom, je nezakonit, ker niso izpolnjene vse predpostavke, ki jih za prenehanje dela določa zakon o delovnih razmerjih.

Razen tega pa je treba vedeti, da je določilo 70. člena temeljnega zakona o pokojnin-

skem zavarovanju izdano v korist borcev NOV. Za borca NOV pomeni neko posebno ugodnost. Takega določila, ki borem pomeni določeno ugodnost, pa potem ni mogoče uporabiti v škodo delavca in delavca upokojevi, preden ne izpolni po zakonu predpisane pokojninske dobe. Delavec, borec NOV pred 9. 9. 1943, se torej lahko upokoji predčasno, kot mu to izjemno priznava 70. člen, ne more pa se od njega zahtevati, da se upokoji, če sam tega ne želi.

Invalidi-balinarji zasedli tretje mesto

Jesensko prvenstvo Ljubljane v balnanju je bilo te dni zaključeno. V prvo ligo je uvrščen najmočnejši rutinirani balnarski klub, bo na področju Ljubljane. To so: Šiška, Vrhnova, Partizan, Polje, Rožna dolina, Zarja, Litostroj, Kemična tovarna, Lokomotiva, Tivoli in Invalidi. Med to balnarsko elito se je častno borila četverica »Invalidi«. Vsaka ekipa je odigrala 22 tekem. Čeprav so nekateri balnarski klubi po svoji dolgotrajni kvaliteti in tehnični igri boljši od ekipe Invalidi, moramo priznati, da je to pot naša četverica zaigrala zelo solidno in pokazala dobro tehnično igro in veliko borbenost in medsebojno harmonijo. Kot zmagovalce jesenskega tekmovanja je zaslužen zmaga četverica

Šiška z 16 točkami, sledijo Vrhnova 13 in na tretje mesto se je uvrstila ekipa Invalidi s 13 točkami. Ekipa Invalidi zasluži priznanje, saj takšen uspeh je mogoče dosegati samo z dobrim vodstvom in medsebojnim razumevanjem ter čvrsto disciplino. Tekmovanje je na splošno potekalo v duhu borbenosti. Prav vsi renomirani klubi so se borili za čimboljši plasman.

Drugi del balnarskih iger bo mestna zveza za balnanje v Ljubljani organizirala naslednje leto spomladi. Pripravi smo, da bo naša četverica Invalidi tudi v spomladanskih igrah zaigrala tako zaslužen kot sedaj in se uvrstila med najboljše.

VINKO BOVCON

Neonacisti se skušajo uveljaviti tudi v Avstriji

Napoved, da bo neonacistična stranka NDP priredila v Linzu veliko zborovanje, je izzvala proteste delavcev in mladinskih organizacij. Avstrijska NDP je namreč tesno povezana z neonacistično NDP v Zahodni Nemčiji. Od tam dobiva finančna sredstva, propagandno gradivo in seveda tudi organizatorje in propagandiste. Zanimivo toda istočasno zaskrbnjuje, da opazovati, kako se niti revanšističnih desnih radikalov vedno stekajo.

Med organizatorji NDP v Avstriji sta tudi terorist in organizator bombnih napadov na Južnem Tirolskem dr. Norbert Burger in zaradi organiziranja napadov z razstrelivom obtoženi Holzinger. Toda kljub številnim protestom so zborovanje v Linzu priredili in to pod policijskim varstvom. NDP je, kot njeni hitlerjevski vodniki, postavila lastno uniformirano stražo v dvorani. Rjave srjace so sicer zamenjali za bežine, toda brutalni so bili prav tako kot njihovi predhodniki. To je sicer še majhna skupina nepopolnopravniških, toda nevarnosti ne gre podcenjevati, zato zahteva avstrijska demokratična javnost, da je treba zatreti pojav že na začetku.

Glasi lo zahodnonemških neonacističnih skupin »National und Soldatenzeitung« napada v vsaki številki avstrijske protifašiste. Zahodnonemške zastopnike avstrijskega odpora sistematično obrekuje, avstrijsko nevtralnost smeši, demokracijo pa ponižuje.

Zato so v raznih organizacijah in podjetjih že večkrat zahtevali prepoved tega časnika v Avstriji, toda doslej je to ostalo brez uspeha. Nasprotno! Fašistični založniki tega časnika bi radi v Avstriji kupili tiskarno, da bi lahko okrepili svojo propagando. To pa bi bilo za prihodnost Avstrije lahko precej nevarno. Demokratične sile v Avstriji neprestano opozarjajo na to nevarnost in zahtevajo od vlade in od vseh pri-

stojnih političnih dejavnikov, naj poskrbijo, da se mračne fašistične sile ne bi ponovno razširile. Avstrijski narodni praznik 25. oktobra je priložnost spomniti se dejstev, da se ima Avstrija zahvaliti za svojo svobodo in neodvisnost nastopu zavezniških armad v drugi svetovni vojni proti Hitlerju, pa tudi prispevku tisočev avstrijskih borcev odpora. Neonacisti in teroristi so povzročili že dovolj gorja. V slabem ozračju hladne vojne pa bi radi še nadalje zavajali ljudi. To pa se jim ne more in ne sme posrečiti.

Johann Müller — Dunaj

UMRLI ZA AVSTRIJO

Proslave ob avstrijskem narodnem prazniku so nas ponovno spomnile, da je pred dobrimi 30 leti Avstrija izgubila svojo samostojnost. Bilo je to takrat, ko so v korakale nacistične trupe. Sedem let je do osvoboditve v Avstriji trajalo tuje gospodstvo.

Ob tej priložnosti je izšla pomembna in temeljito dokumentirana knjiga »Umrli za Avstrijo«, ki jo je spisal zgodovinar Herbert Steiner. Že pred leti je avtor te knjige napisal delo o avstrijskem odporu gibanju z naslovom »Na smrt

obsojeni«. Za to knjigo so se zanimali tudi zunanji avstrijski meji in je bila kmalu razprodana. Sedanja njegova knjiga pa je zbirka doslej še neobjavljenih in neznanih pisem in dokazov avstrijskih borcev odpora v letih 1934—1945. Avtor je v njej temeljito obdelal politično ozadje nemške zasedbe Avstrije v letu 1938. Pri tem opozarja, da je bilo 2700 avstrijskih aktivnih borcev odpora obsojenih na smrt, a nadaljnjih 33.000 jih je pomrlo po koncentracijskih taboriščih, gestapovskih zaporih in jetnišnicah. 52 tisoč avstrijskih židov so nacistični oblastniki pomorili.

Pri odporu so skupaj sodelovali komunisti, socialisti, katoliki in strankarsko neopredeljeni. To je prišlo še posebej do izraza ob napovedi izida nove knjige. To se je zgodilo v starem župnišču poleg znamenite dunajske Stefanove cerkve. Pred natanko 30 leti so sfanatizirani pripadniki Hitlerjeve mladine napadli in opustošili to poslopje. Nekaj duhovnikov so takrat zmetali skozi okna. Dunajski pomožni škof dr. Weinbacher, ki je bil priča teh dogodkov, je v svojem govoru obudil spomin nanje in pozval vse prisotne, naj skupno nastopajo v obrambi pred ponovitvijo strahot preteklosti. Pisec knjige profesor Herbert Steiner pa je opisal skupne tradicije in naglasil aktualnost ideje odpora. Delež avstrijskih borcev odpora je tudi pri drugih podjarmljenih evropskih deželah prispeval k ohranitvi ugleda Avstrije v svetu.

Pojasnilo

Zgodba »Oporoka« avtorja Matjaža Zigona, ki je bila objavljena v nadaljevanjih v našem glasilu od 30. IV. 1968 do 30. VII. 1968, je bila zaključena na strani 65 avtorjevega rokopisa ter je bil izpuščen konec zgodbe, ki sega do 94. strani. Objavljena zgodba ne predstavlja celotnega tega avtorjevega dela.

Uredništvo »TV-15«

Borcem 4. bataljona (koroškega) 3. brigade VDV

Vabimo vse borce 4. bataljona 3. brigade Vojske državne varnosti, kot seveda tudi borce drugih bataljonov, sodelavce ter aktiviste, ki so delali z nami, na partizansko srečanje v Črni pri Prevaljah dne 20. oktobra. Začelo se bo ob 10.30 s kratkim kulturnim programom. Pripravljali odbor

Robert Anželovar je bil rojen v mali rudarski vasi Kisovec. Njegova mati je bila vojna vdova in se je kot taka morala zaposliti pri rudniku, da je lahko preživljala sebe in tri otroke. Razen službe je delala tudi druge, da bi si prislužila kak prihodek. Svo-

nogometas in atlet. Komaj šestnajstletnega so ga sprejeli na delo pri takratni Trboveljski premogokopni družbi, predvsem zaradi spodobnosti in marljivosti. Delal je pri elektriki, največ zasluženega denarja pa je porabil za knjige in študij.

Nemci so zvedeli, da je Robert odšel k partizanom. Zato so prišli po mater in brata Ivana, tako kot so zaprli mnoge sorodnike in družinske člane partizanov.

Tako naglo se je zgodilo vse to, da mati Robertu ni več utegnila povedati, da je ne bo več k njemu. Na vsak način je sicer poskušala, da bi ga opozorila, pa jo je gestapovec s puškinim kopitom zbil po tleh in jo nato porinil na tovarnjak. Mati je strašno trpela, saj je vedela, kaj najbrž čaka sina brez njene pomoči. Niti poklicati ga ni smela, da ga ne bi izdala, čeprav mu je bila zelo blizu.

Robert je kmalu zatem umrl. Pokopali so ga kar pod kočo, kjer je ležal. Po osvoboditvi so ga prekopali na zagorsko pokopališče.

Adi Jevšnik

PARTIZANSKI OBRAZI

Na dnevnem redu več perečih vprašanj

Med naloge, ki jih ima komisija za vprašanja borcev pri skupščini SR Slovenije, sodi tudi skrb za izvajanje sklepov, ki jih je skupščina sprejela 27. marca letos in ki se nanašajo na predvojne revolucionarje in borce NOV. Zato so bile tudi na dnevnem redu druge seje te komisije 10. oktobra take zadeve.

Najprej so razpravljali o predlogu zakona o borchih za severno mejo v letih 1918 in 1919. Spričo tega, ker je komisija prejela več spreminjalnih predlogov k osnutku, so sklenili povprašati za stališča še organizacijo borcev za severno mejo in republiški odbor ZZZB NOV Slovenije.

Obpravnavali so tudi informacijo republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo o ugotovitvah republiškega zavoda za socialno zavarovanje glede razlik v pokojninah udeležencev NOB. V obširni, toda stvarni razpravi so ugotovili, da v zvezni skupščini pripravljajo zakonsko ureditev minimalnih pokojnin udeležencev NOB. Zato so sklenili izdelati nov predlog, v katerem bo upoštevana navedena zvezna ureditev.

Tudi o osnutku predloga za dodeljevanje priznanj so se pogovorili. Zaradi različnih mnenj in več spreminjalnih predlogov so sklenili ustanoviti posebno komisijo iz predstavnikov pokojnin in sekretariata in predstavnikov ZZZB NOV Slovenije.

Ob ugotovitvi, da je še precej zadev, ki jih mora komisija urediti, so sklenili, da bo v kratkem sklicana prihodnja seja komisije.

V. M.

KINO SPORED

• Kino Triglav, Ljubljana: Od 17. do 20. oktobra 1968 — »Ringo in njegova pištola«, italijanski barvni western (17. do 19. X. ob 18. in 20. uri; 20. X. samo ob 20. uri).

od 17. do 20. oktobra — »V krempeljih zlatega zmajca«, ital.-nemški barvni krim. film (od 17. do 19. X. ob 18. in 20. uri; 20. X. samo ob 20. uri).

od 21. do 24. oktobra — »Fantomasova vrnitev«, franc. barv. film.

• Kino Vevče: 16. in 17. oktobra 1968 — »Noči Orienta«, ital. barvni dokumentarni film.

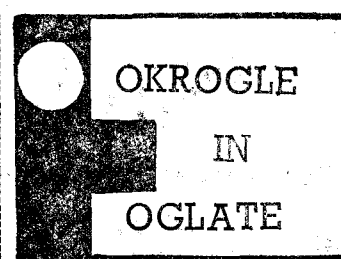
od 18. do 20. oktobra — »Operacija strela«, angl. barvni vohunski film.

• Kino Zalog: 17. oktobra 1968 — »Ringo in njegova zlata pištola«, ital. barvna kavbojka.

19. in 20. oktobra — »Ona in njeni možje«, amer. barvna komedija.

• Kino Zadobrova: samo 16. oktobra 1968 — »Pustolovščina Lemmyja Cautiona«, francoski film.

19. in 20. oktobra — »Winnetou in Apanači«, nemški barvni pustolovski film.

• »Osamljen je najpogostejši človek, ki se laže privaja na svoje, ko na tuje napake.« je napisal češki kramljalec O. Fischer.

• Težko rešljivo vprašanje... »Naša reč« iz Leskovca je nedavno objavila tale zapislek: »V Leskovcu je zdaj pereče vprašanje graditve tovarne za čevpčice. Po vsem sodeč, vprašanje plasmaja, še manj pa vprašanje strokovno podkovanega oseba nikomur ne dela sivih las. Trenutno nikdo ne ve edinele tega, v katere tuje dežele bi mogle potovati delegacije, da bi se seznanile s tehnologijo in drugimi dosežki na področju pripravljanja čevpčic.«

• Pasja gospoda... V Toklu imajo največji pasji hotel na svetu. V hotelu je 30 apartmajev, v vsakem apartmaju kopalnica, dnevna soba in spalnica. Vsak apartma ima televizor, ker menijo, da psi radi gledajo televizijske oddaje. Za 220 novih dinarjev na dan je tej kosmati gospodi na voljo dvorana za razvedrilno, kozmetični salon in živinozdravnika. Odveč bi bilo poudarjati, da so štirinožni gospodje in gospe postreženi z izbrano hrano... »

• Spomin in slava je kakor dim... Britanski minister za električno energijo R. Gantner, ki je nedavno odstopil, ker ne soglaša v nekaterih zadevah s premierom Wilsonom, je dejal časnikiarjem: »Ne mislim, da je odstop katkega ministra kaj dramatičnega. Prepričan sem, da bo čez kako leto, če se bo kdo spomnil, marsikdo dejal: »Kdo, naj ga vzame hudič, je že bil to!«

• V čem je moč »slabega« spola? Frank Sinatra je odgovoril na vprašanje nekega časopisa za ženske: »Slabi spol je močnejši in sicer po zaslugi slabosti, ki je močnejši spol kaže naproti slabemu spolu.«

• Kitajska definicija: Revizionizem — resnica... Sanghajski pisatelj so v nekem pogovoru obdolžili slavnega sovjetskega pisatelja Mihajla Solohova, da je revizionist. To obdolžitev so utemeljili takole: »Revizionizem v literaturi se začne že v trenutku, ko kdo zatrdi, da je treba pisati — resnico...«

• Vsaj opazno mesto... Neki članek je napisal v časniku »Kleine Zeitung« o veliki korupcijski aferi v gradbeništvu, v katero so vpleteni tudi visoki avstrijski funkcionarji, med drugim tole: »V mednarodnem tekmovanju v korupciji Avstrijci prav gotovo nismo na vrhu seznama, prav tako gotovo pa je, da smo zasedli nekje sredi liste — opazno mesto...«

• Zaslužna osebnost. Vlada Butana je izdala serijo poštnih znamk s podobo snežnega človeka — jetija. »To je bila naša dolžnost,« je izjavil minister za pošto, »ker je snežni človek več napravil za turizem kot mi vsi skupaj. Največje težave nam je povzročalo vprašanje, kako naj ga upodobimo. Naposled smo našli staro ilustracijo v nekem samostanu, skriteh v planinah, kjer so, po legendi, vedno živeli jetiji.«

• Golaž in televizor... Neki mesar v nemškem mestu Hannoveru je v svoji izloži namestil nad svojimi konserviranimi golaži: »Kupujte moj izredno dober golaž! Ima okus, kakršen je bil okus golaža, ki ga je skuhala vaša žena, preden ste kupili televizor.«

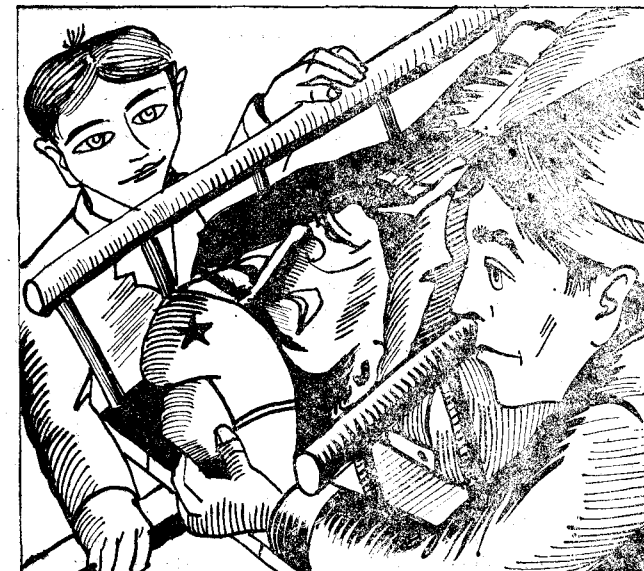
PIŠE ANA KUCELJ
JANEZOVA ČEJA
RIŠE: J. RAVNIK

31. Brezar je molčal, čeprav ga je srbel jezik in dlani. Vedel je, da tudi drugi vaščani gledajo njega in ženo izpod čela. Samo Volga in Volgarica sta se včasih spustila z njim v pogovor. Otroci niso smeli več hoditi v družbo Brezarčkov. Tako so ostali sami trije, le Drago se je kdaj pa kdaj prikadel z Vrha po bližnjici do bajte. Orožje je ležalo v jami, triglavke pa za tramom na podstrešju. Partizani so prihajali k Brezarju samo še ponoči. Nace je povedal, da se nekaj pripravlja. Seržo je sporočil Francki, da ga verjetno precej dolgo ne bo k njej.

32. Po skrivnostni tišini, ki je trajala ves teden po velikem mitingu, se je zgodilo nekaj, kar je močno vznemirilo hribovske vasi. V nedeljo popoldne sta v nekoliko večje naselje Strmec prišla dva italijanska vojaka. Blizu gostilne sta jima prišla nasproti dva partizana. Zaslišali so se streliti, obležala sta en Italijan in en partizan. Drugi partizan je naglo skočil za seč, a laški vojak je odvrnil puško in jo ucvrl čez vrtove in njive proti vojašnici. Med potjo je izgubil svojo črno kapo z velikim cofom. Tudi partizan je potem izginil iz vasi.

33. Preden so se vaščani zavedli, kaj pomeni streljanje in pritekli pred gostilno, že ni bilo nikjer mrtvega partizana, a tudi vojak je ležal tam, kjer je bil padel. Proti Lepemu hribu pa je ropotala koreta na dveh kolesih. Janez in Drago sta se namreč tisto popoldne potikala v bližini Strmca, zato sta lahko takoj stopila v akcijo. Nihče ju ni opazil, ko sta iz gostilničarjeve lone vzela koreto, naložila mrtvega partizana in ga arno obdeljala. Kmalu so jima prišli naproti njegovi tovariši in ga odnesli v gozd. Fanta sta koreto zapeljala za grmovje in stekla proti domu.

Značilen spomenik. Ob starem zidu samostana Studenice, na desni obali istoimenske reke, stoji ne-naraven spomenik, postavljen — dečju. Na beli plošči iz studeniškega marmorja je zapisan dogodek, ki se je primeril prvega poletnega dne pred 101 leti. Na plošči je v staroslovanski vkladno besedilo: »8. junija 1631. leta je reka Studenica, sprito velikega deževja, doslegla višino 30 stopov.« (1 stop = 1 cevelj = 0,316 m; 8. junij = po starem koledarju = 21. junija po novem koledarju.)

Pokojnina za — konja. V španski pokrajini Oviedo se je nedavno peljalo 40 rudarjev z avtobusom v premogovnik. Na poti v mesto Langreo je moral voznik pred nekim cestnim predorom naglo ustaviti avtobus, ker je konj, vprežen v voz, naložen s kruhom, zagradil cesto. Konj je živčno rezgal, kopal in poskakoval. Voznik ga je bičal, zmerjal, pa vse zaman. Sofer je trobil in trobil. Vse to ni nič pomagalo.

DOBRO JE, ČE VESTE

Zival se ni premaknila niti za ped. Tedaj se je iz predora razleglo zamočilo pogrmovanje, malo pozneje pa je zabučalo strahotno bobnenje. Delavci so poskakali iz avtobusa in so, takoj ko so poleg oblaki prahu, ki so se privlačili iz predora, zagledali prizor, ki jim je pognal strah v kosti. Velikanske množine zemlje so se odtrgale s stropa predora — pozneje so ugotovili: 40 ton — in zasule predor. Tako je konj naganosko rešil življenje 40 rudarjev, ki so s slovesno obljubo, da bodo priskrbeli konju — pokojniko od dneva, ko bo tako ostarel, da ne bo več mogel vleči voza, pa do njegove smrti.

Dve tretjini človeštva sta nedohranjeni. Na svetu umira 20.000 otrok od lakote. Kljub temu se v številnih deželah uničujejo velike količine živil: v latinsko-ameriških deželah kava, v Kaliforniji (ZDA) žita, v Švici zelenjava — vse to zato, da bi cene ne padle. Nedavno so na Siciliji in v Kalabriji uničili 2000 ton popolnoma dobrih pomaranč, ki so jih naprej kupili od pridelovalcev z denarjem iz sklada Evropske gospodarske skupnosti. Težko natovorjeni kamioni so metali tovor na obalo reke Gioia Tauru. Buldožerji so zmetane pomaranče mečkali, policija pa je pazila, da jih niso reveži pobirali. Ko je bilo »dolo« skončano, so reveži, kljub temu, skušali nabrati še užitne preostanke...

Utrujenost, neprijetno osebno počutje, ima za človeško telo pozitiven, v bistvu koristen učinek. Utrujenost je pravzaprav podzavesten utrep, opozorilo, da, celo zahteva, da je treba naporno naprezanje ustaviti. Med delom pride v telesu do pojavov, ki se kažejo v neigibni potrebi, da se neha utrjuje delo in omogoči telesu izločitev vsega, kar je škodljivo, kar se je med delom v organizmu nakopičilo. Pravzaprav gre za potrebo po nadomestitvi vsega, kar je telo z naprežanjem porabilo oziroma izgubilo. Če ne omogočimo telesu, da dobi, kar neigibno potrebuje, če nečemo pravočasno prenehati z delom, utegnemo povzročiti resne škodljive posledice. Potemtakem ni priporočljivo zglediti ob čutja utrujenosti z uporabo raznih »splošviljajočih« sredstev (kave, raznih tablet), ki telesu, če ne neposredno, pa vsaj posredno, več ali manj škodujejo.

Prva geotermalna (zemeljsko toplotna) električna centrala je bila zgrajena na polotoku Kamčatki, na skrajnem severovzhodu ZSSR. Ta centrala že obratuje. Njena po načrtu določena moč znaša približno 5000 kilovatov. Centrala uporablja kot vir energije vroče podzemeljske vode, s katerimi je Kamčatka izredno bogata.

Velikanski honorar. Vdova Martina Luthra Kinga, umorjenega ameriškega črnskega voditelja, bo, po vseh napovedih sodeč, prejela za življenjski pokojnina moža največji honorar, ki je bil kdajkoli plačan v ZDA. Samo na račun honorarja je že dobila pol milijona dolarjev.

Med afriškimi deželah načrpa in izvoz največ nafte Libija. 1965. leta so načrpal 58.500.000 ton nafte. Od 218.000.000 libijskih funtov, kolikor je znašala vrednost izvoza iz te dežele, je prišlo na izvoz nafte 216.000.000 funtov.

Mihailo Marić: ZA KULISAMI EMIGRACIJE

MLADIM JE NAJHUJE

Leta so tekla in Mode Jovanović je delal in varčeval: na stran je dal vsako marko, ki si jo je pritrgal. Najprej je pošiljal domov pakete, potem pa denar. Sinovom je pisal, naj denar pametno porabi in da naj se zidajo novo hišo. Zakaj mislil je na to, da se bo nekega dne vrnil domov, pa se mu ne bi bilo treba sramovati pred sosedi, češ delal si v tujini, pa nisi nič zaslužil.

Ko je bila hiša zgrajena, je preliščil tuje gospodarje s svojo kmečko lakavostjo. Odpovedal je službo, rekel, da se bo zaposlil drugje, v resnici pa je odšel na jugoslovanski konzulat. Ko je bil že doma, so emigranti zvedeli za »pobeg«. Rekli so, da je nor.

Jugoslavlani na manevrih NATO

»Včeraj je šla na manevre avtomobilska enota M. S. O.,« mi je v začetku leta 1966 pisal Nenad Petrović. »Sodeluje na manevrih NATO z britanskimi, nemškimi, ameriški in drugimi vojniki.«

Tako so se Jugoslavlani znašli pod poveljstvom oficirjev Bundeswehra, ki so kot oficirji ali vojniki Hitlerjeve vojske leta 1941 ujeli in zapirali naše vojake. Za nekdanje kvislinge je to samo nadaljevanje udinjanja tujemu gospodarju. Najhuje je bilo mladim, novincem med emigranti. Bili so nekako presenečeni, ker so postali najemniški vojniki, čeprav je bilo vse lepo po predpisih in zakonih in čeprav so sami podpisali listine, da soglašajo s sodelovanjem

v M. S. O. Ravno ti mladi emigranti, ki so jih s prevaro in lepimi obljubami spravili v najemniško vojsko, so po končanih manevrih NATO prvi dvignili glave in začeli dajati odpovedi. Tako so najprej postali žrtve raznih emigrantskih organizacij.

»Pusti ga, saj je nor!«

Kmalu po strahotnem potresu v Skopju so Jugoslavlani v M. S. O. veliko govorili o tragediji, ki je pretresla svet. Toda na »prizorišču« so se pojavili stari emigranti, ki so potres pojasnili po svoje: »bog je kaznoval komuniste«. Vendar Voja Cvetanović in še nekaj njegovih tovarišev niso verjeli, da »nam pride prav vse, kar slabi režim v Jugoslaviji, pa čeprav gre za škopski potres«. Cvetanović je javno govoril, da je treba pomagati prizadetemu prebivalstvu v Makedoniji. Tako so menili tudi nekateri drugi in v M. S. O. so jih začeli grdo gledati. Ko je Nenad Petrović prišel v Münster in se srečal s Cvetanovićem, so mu rekli:

»Pustite ga, saj je nor!«

»Kako nor?«

»Poglej, tisoč mark je poslal v Skopje! Skoraj vse, kar je privarčeval...«

Podobne govorice so krožile tudi o Bosku Stojadinoviću. Govorili so, da je »trčen« in prišlo je celo tako daleč, da so ga odpustili iz M. S. O.

»Ne počutim se ravno najbolje,« mi je pisal Petrović 17. februarja 1966. »Kaže, da so me vzeli na piko...«

Neki emigrant iz »pasje« enote mu je pred dnevi namreč rekel:

»Poslušaj, Nešo, nekdo se zaima zate!«

»Kdo? Zakaj?«

»Tisti nedicevec Boško! Kar naprej momlja: Nešo je slab antikomunist, sumljiv mi je! Varuj se ga, zakaj ravno prav je trčen!«

Ze navzočnost britanskega obveščevalnega oficirja, ki je zasliševal emigrante, je opozarjala Petrovića, naj bo previden. Čeprav v bistvu ni počel drugega, kot da je zbiral podatke za časopis, ni mogel vedeti, kaj vse ga čaka v takšnem okolju.

Po tistem opozorilu se mu je zdelo, da ga venomer kdo zalezuje. Pred emigranti se je sicer ustil s frazami o nevarnosti komunizma, vendar je vedel, da to ni dovolj. Potem je začel paziti, kdaj in kako je šel iz vojašnice, kadar mi je nameraval poslati pismo. Naposled se je odločil za tridnevno potovanje. Hotel se je prepričati, ali ga bo kdo zasledoval, ko bo odpotoval iz Münstra. razen tega pa mi je v začetku marca pisal, da bi se rad sestal z menoj. Naveličal se je že vsega.

Prepir pri blagajni

Med skupino jugoslovanskih pripadnikov M. S. O., ki je pred blagajno čakala na plačo, je bil tudi visok petdesetletnik. Kričal je:

»Ne dam! Jok! Nič ne dam!«

Tako je vpil Boško Stojadinović iz Niša, ki ni hotel odstopiti plače kot prispevek emigrantski organizaciji. »Pisarni njegovega veličanstva kralja Petra« in povrh vsega še cerkvi.

»Naj ta gospoda dela kot jaz, ne da živi od mojih žuljev! Lepo so napravljene in nič ne delajo! Poglej moje roke! Njihove pa so bele, mehke kot pri prostitutkah...«

Boško Stojadinović se je prepozno predramil iz emigrantskih sanj. Tudi njega so pregovorili, da je ostal v Nemčiji, kamor je prišel po razpadu Jugoslavije kot vojni ujetnik. Najprej je služil v ameriških pomožnih enotah, potem je bil paznik na nemških avtomobilskih cestah, naposled pa je prišel v M. S. O. Hudo je bil razočaran in se je z vsemi prepri-

Nenad Petrović (v sredini) z nekdanjim kapetanom Iljijom Vujićem in podoficirjem Mitrom Pejovićem, ki sta po kapitulaciji Jugoslavije bila ujeta, potem ostala v Nemčiji, kjer žalostno preživljata starost.

ral. Celoz »očetom Milanom«, duhovnikom, ki mu je govoril: »Daj, Boško, daj bogu, kar je božjega, in cesarju, kar je cesarjevega!«

»Ne dam!« mu je odgovoril kmet iz Topolice in zaripel od jeze opsoval vse bogove in cesarje. Zaradi tega je bil na ra-

portu pri »super chiefu« Vukomanoviću. Za kazen je kmalu nato dobil odpustnico in znašel se je na cesti. Po petindvajsetih letih emigracije...

Njegov primer so agenti M. S. O. izkoristili za provokacije. (Nadaljevanje prihodnjic)

konca. Naposled smo ob enih po polnoči prispeli na določeno mesto. En bataljon je šel na zasledo na cesto, ki pelje iz Reke v Hreljin, drugi bataljon pa na cesto, ki vodi iz Crikvenice v Hreljin, torej na nasprotni konec vasi. Tretji bataljon, v katerem sem bil tudi jaz, kot pomočnik mitraljeza, hamestnika komandirja, Franca Štruklja,

mladega življenja. Sedaj sva ostala v tem strašnem dvorišču hamestnik komandirja in jaz s puško. Bomba in municija za mitraljez. Kaj sedaj? Nemogoče misli so se mi podile po glavi. Kako bi se izmuznil iz obroča? Se vedno je bilo čisto tiho, gotovo so tudi Nemci premišljevali, kaj naj stori, saj niso vedeli, koliko nas je za visokim zidom, radi pa bi naju ujeli živa. V noč je počel strel in za njim še eden. Tovariš poleg mene je dvakrat tiho zastokal: »Preklete, zadet sem!« je siknil. »Kam si jo skupil?« sem po kratkem trenutku vprašal. »Mislim, da naravnost v kolik in eno v hrbet. Ne morem več

tem pa so se le zavedli, da sem njihov ujetnik in me z branjem odvedli proti zidu dvorišča. Obrnil sem se in zamižal. Čakal sem strela, pot mi je curkoma il po obrazu, po hrbtu pa je mrgolelo tisoč mravljinčev. Strela ni bilo od nikoder, meni pa je postajalo vse bolj vroče. Izza vogala so se prikazali štirje nemški oficirji, katere smo pred nekaj urami skušali ubiti. Zamahnil so z rokami in Nemci so pobesili pištole. S suvanjem in branjem so naju z ranjenim tovarišem odveli v štab. Pričelo se je zasliševanje, ki je trajalo od devetih zjutraj do štirih popoldne. Nezvesti, pa zopet voda, ki te je vzdramila,

jaz se nisem smel peljati, ampak sem peljal štiri konje, moj tovariš pa je napol mrtvež ležal na vozu. Ko smo prišli na Reko, so me Nemci posadili na konja, da sem med ljudmi vzbujal pozornost. Nemci so bili ponosni, ker so ujeli »bandita« in ga razkazovali ljudem, češ, le pogledjte nas, kdo se dvomi v našo moč. Na Reki sem ostal dvanaest dni. Od tam so me odpeljali v Trst. Ranjenega tovariša sem na Reki zadnjič videl. Ne vem, kaj se je zgodilo z njim. V Trstu sem ostal mesec dni. Dnevi so potekali počasi, na zasliševanje pa sem hodil vsak dan. Vedno ista vprašanja, moji odgovori pa enaki in kratki. Tako je bilo vse dotlej, dokler nas niso nekega jutra s hrupom zbudili in natrpali v vagon.

Nihče ni vedel, kam gremo, nekateri pa so to slutili, pa si besedi niso upali izreči. Bilo so preveč grozne.

Vlak je vozil, ljudje v vagonih so umirali. Bili smo brez vode, brez hrane, natrpani tako, da smo stali le na eni nogi. Strašni kriki bolnih so se mešali z ropotanjem koles. Vlak pa je vozil naprej, pošastno sopihajoč, v neznane tuje kraje, v Dachau.

Toda od tukaj naprej se začela nova zgodba, resnična, grozna in nedopovedljiva. Zgodba tisočih ljudi, ki se s te poti niso nikoli več vrnili, roman slovenskega ljudstva, ki se ne da napisati preprosto na papir.

Po pripovedovanju svoje- ga očeta napisala

MAJDA JAKŠIČ

Zgodilo se je pod Velebitom

je ostal v vasi. Povsod je bila taka tema, da si hiše komaj razločilo. Mračna januarska noč nam ni bila naklonjena. Plazili smo se proti hišam, za katere smo vedeli, da so v njih nemški oficirji. Če jih ujamemo žive, potem se bodo ostali vojniki zmedli in akcija bo uspela.

Po vasi je že pokalo. Od vseh strani so leteli rafali, bombe so neusmiljeno pokale, mi pa smo streljali včasih ne vedoč, kam rafali letijo. Štirje tovariši in jaz smo stekli proti hiši, v kateri so bili štirje nemški oficirji. Bili smo dobro obveščeni, zato smo vedeli, da so zagotovo notri, le noč je bila tako temna, da niso videli pred seboj niti pedi in oficirji bi se nam zlahka izmuznili. Pokanje po vasi je počasi ponehalo, naši so se brez uspeha umaknili, mi pa smo se vedno stali ob hiši in čakali. V napetih trenutkih nismo niti opazili, da je streljanje že utihnilo. Predelgo smo čakali in napenjali ušesa, tako da je bilo že prepozno, ko smo se zavedli, da smo obkoljeni. Naši so se umaknili, slaba organizacija ni prinesla uspeha, bila pa je kriva tudi temna noč, v kateri niso vedeli, kam streljati. Spoznal sem, da smo ostali tukaj sami, prepuščeni Nemcem, ki so obkrožili dvorišče, v katerem smo bili, počasi stiskali v obroč. Na dvorišče si še vseno niso upali, le tri tovariše, ki so stali zunaj zidu, so v temi postrelili. Padli so trije mladi fantje, ki se niso začeli prav živeti. Njihovih imen se ne spominjam, vem pa, da so bili vedno veseli in nasmejani, polni

stati na nogah! Zlezel je počasi k tlom. »Tovariš, ne počenaj neumnosti. Zaveleca se v tisto ovčjo stajo, saj tako in tako nikamor ne moreva več!« Slišal sem hropenje in stokanje svojega tovariša, ki se je korak za korakom plazil proti vratom staje. Na obzorju se je že pričelo svitati. Nemci onkraj zidu so postajali vse glasnejši. Ovčja staja je bila zelo majhna, v kotu je bil velik kup suhega listja in zavlekel sem se vanj. Vendar ne tja, kjer je bil kup največji, temveč tja, kjer se je kup že precej znižal. V manjšem kupu me bodo manj iskali, kot v večjem, saj nihče ne bo pomislil, da tiči v tem majhnem kupčku partizan. Moj tovariš pa ni hotel slišati o tem, da bi se skril. Zleknal se je na vrh slame in tiho stokal. Nič ni pomagalo moje pri-govarjanje, naj zleze v slamo. »Tiho bodi za vrata in dobro se skrij!« mi je skoraj zaklical. Zunaj se je že danilo. Na dvorišče je prihrumela tolpa Nemcev in ob glasnem govorjenju preiskovala dvorišče. Dva Nemca sta stopila v stajo. Kar bo pa bo, sem si mislil in skril proti mrožemu tovarišu, sta zagnala vik in krič ga pograbila za nogo in ga neusmiljeno zvlekla na dvorišče. Skoraj oddahnil sem se, ko sta odšla, toda ni minilo niti pet minut, ko se je neki dolgin spet vrnil. Premetaval je slamo in še kup listja, kjer sem čepel jaz in bil skrit tako, da ni bilo videti temne barve moje obleke. Kakor sem skopal, je Nemec brskal samo po večjem kupu slame in skoraj sem začel upati, da se mi le posreči, da se bom rešil. Nemec je odšel. Na mojo nesrečo je prišel še tritkrat in ko je stopil petič proti meni, je zadel s palico v moj čevelj... Strašen krič je preplaval dvorišče in prišel so Nemci. Sprva so me začudeno gledali, po-

pa spet nezavest, vse to se je ponavljalo celih sedem ur. Moj tovariš je čisto obnemogel ležal na tleh, pod njim pa je bila mlaka strnjene krvi. Od nekega so mi prinesli star umivalnik, v njem le za dve zajemalki vode in krpo, da sem brisal strnjeno kri. Bila pa je tako gosta in strnjena, da se ni dala niti omečati, kaj šele obrisati. Po zasliševanju so naju vrgli v klet, kjer sva ostala dve noči brez hrane, le malo vode sva dobila enkrat na dan.

Skozi majhno lino je nekega jutra prijazno-kukalo sonce. Kri mi je močnejše zaplala, kot da mi sonce daje novih moči. Težki koraki, ki so prihajali po stopnicah v klet, so se ustavili pred najinimi vrati. Obetali niso nič dobrega. Odpeljali so naju proti Reki. Celotni štab se je umaknil iz kraja, kjer jim je pretela nevarnost. Kolona je bila dolga, imeli so vozove in konje, toda

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in klisaj CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 S-dinarjev oziroma 18 novih dinarjev — Posamezna številka stane 50 S-din oz. 50 N-par — Naročnino pošiljate na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 601-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-801, tajništvo in novinarji 22-312, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

BELA BARVA
ZA BELO PERILO

mica

V ZELENI
VREČKI

ZA STROJNO PRANJE

